

EUTHALII DIACONI

POSTEA, UT FERTUR,

EPISCOPI SULCENSIS,

ACTUUM APOSTOLORUM, S. PAULI

CATHOLICARUMQUE EPISTOLARUM

EDITIO

AD ATHANASIVM JUNIOREM EPISCOPVM ALEXANDRINVM.

Ex pluribus Vaticanæ bibliothecæ scriptis codicibus integra primum Græce ac Latine edita.

ΕΥΘΑΛΙΟΥ ⁽¹⁾ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΣΟΥΛΚΗΣ ⁽²⁾

ΕΚΘΕΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Σταλειῖσα πρὸς Ἀθανάσιον ⁽³⁾ ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.

EUTHALII EPISCOPI SULCENSIS

ELENCHUS CAPITUM LIBRI ACTUUM

Ad Athanasium episcopum Alexandrinum.

Prologus Actuum apostolorum.

Quotquot immortalitatem in qua cum Deo semper manentes eundem perpetuo amabimus, revera consequi cupiunt, atque cœlestem divinisque institutis consonam vitæ rationem, ut ministri verbi, alios edocent; hi optimum sibi finem proponentes, felicitatem scilicet illam quam sacer David in primo Psalmo prædicat ¹, divinis Scripturis diu noctuque meditandis incumbunt, et lauto hocce felicique cibo quotidie sumpto, ac ejus divinis omni-

Psal. i, 2.

A

Πρόλογος τῶν Πράξεων.

Ὅσοι τῆς ὄντως πάνυ πωρ ἀγχιθέου καὶ θεοφιλοῦς ἀθανασίας εἰσὶν ἐρασταί, τῆς τε ἐπουρανίου καὶ θεοπρεποῦς πολιτείας λειτουργοὶ τυγχάνουσιν, οὗτοι σκοπὸν ἄριστον ἑαυτοῖς ὀρισάμενοι τὸν πρῶτον γε τοῦ ἱεροψάλτου Δαυὶδ μακαρισμὸν, τοὺς περὶ τοῦ θεοῦ λόγου ⁽⁴⁾ λόγους ἐμμελέτημα νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τῆ σφῶν αὐτῶν τέθεινται ψυχῇ ⁽⁵⁾, ἀληθῶς τὸ τῆς ἀγλαοφροσύνης καὶ μακαρίας ταύτης (τροφῆς) ⁽⁶⁾ ἡμεροστρωθέντες, καὶ τῶν ἐναρέτων αὐ-

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(1) Regio-Alexandrini codicis inscriptionem retinimus, cum in Vaticano codice num. 367 simpliciter scribatur, Εὐθαλίου διακόνου πρόλογος τῶν Πράξεων. In cæteris codicibus auctoris nomen recitetur.

(2) In codice Regio-Alexandrino scribitur hic, Ἐούλκης, et pro Εὐθαλίου, manifesto librarii errore, habet Ἀθανασίου. Sed in titulo præfationum Epistolarum catholicarum et D. Pauli constanter scribitur, Εὐθαλίου ἐπισκόπου Σούλκης. Est autem Sulca Thebaidis fortasse urbs, in cujus episcopatum post

editas divi Pauli Epistolas promotus fuit Euthalius, Alexandrinæ, ut videtur, urbis diaconus.

(3) Athanasius iste non est primus hujus nominis Alexandrinæ urbis episcopus, sanctitate et scriptis editis celeberrimus; sed alter qui post ipsum floruit in medio sæculi quinti æræ Christianæ.

(4) In Lolliniano codice deest λόγου. In Urbinate λόγους, librarii, ut patet, errore.

(5) Ita Lollinianus: alii omnes, τῆς ψυχῆς.

(6) Verbum τροφῆς ex meo addidi, ut aliquis confusæ et mancæ orationi sensus inesset.

τῆς καὶ θεῶν καρπῶν ἀπογευσάμενοι (7), τὴν ἀπα-
σαν αὐτῶν ἐννοίαν πάντοθεν συνάγοντες, ἄνω που τὸ
λοιπὸν εὐθύμως εἰς αὐτὴν (8) τὴν ἀθανασίαν βλέ-
πουσιν. Ἐπιτάττουσι τοίνυν αὐτοῖς χρῆ πειθαρχεῖν,
διακονεῖν τε τούτοις (9) ἐκάστοτε τὰ πρὸς ὠφέλειαν·
θέμις γὰρ ἡμᾶς, τοὺς παρ' ἐτέρων (10) ὠφελημέ-
νους, χρησίμους ἀεὶ γίνεσθαι τοῖς δεομένοις, ἀπο-
φεύγειν τε εἰκότως τὴν ἐν Ἐὐαγγελίοις τοῦ φθόνου
καταγραφὴν. Πρῶτον δὴ οὖν ἔγωγε (11) τὴν Ἀπο-
στολικὴν βίβλον στοχηθὲν ἀναγνοῦς τε καὶ γράψας,
πρῶτην διεπεμψάμην πρὸς τινὰ τῶν ἐν Χριστῷ πα-
τέρων ἡμῶν, μετρίως πεποιημένην ἐμοί, οἷά τις (12)
πῶλος ἀβιθῆς, ἢ νέος ἀμαθῆς ἐρήμην ὁδὸν καὶ
ἀτριβῆ ἵναί τι προστεταγμένος· οὐδένα γὰρ που τῶν,
ὅσοι τὴν θεῖον ἐπρεσβεύσαντο λόγον, εἰς δεῦρο
διέγνων περὶ τοῦτο τῆς γραφῆς (13) ταύτης εἰς
σπουδὴν πεποιημένον τὸ σχῆμα. Οὐδὲ γὰρ ἀνὴρ αὐ-
θάδης οὕτως οὐδὲ τολμηρὸς ἦν (14), ὡς τοὺς ἐτέ-
ρους (15) εἶ μάλα πεποιημένους πόνους αὐτὸς (16)
ἀφειδῶς καθυβρίζειν μετρίαις (17) ταῖς τῆς ὀλιγο-
μαθοῦς ἡμῶν ἀναγνώσεως τομαῖς. Ἐναγχος τοίνυν,
ὡς ἔφην, τὴν Παύλου βίβλον (18) ἀνεγνωκῶς, αὐ-
τίκα (19) δῆτα καὶ τήνδε τὴν τῶν ἀποστολικῶν Πρά-
ξεων, ἅμα τῇ τῶν καθολικῶν Ἐπιστολῶν ἑβδομάδι,
τρυνήσας, ἀρτίως σοι πέπομφα, συγγνώμην γε πλεί-
στην αἰτῶν ἐπ' ἀμφοῖν (20), τόλμητος ὁμοῦ καὶ προ-
πετείας τῆς ἐμῆς, ἅπαντάς τε εἰκότως κοινῇ καθ-
ικετεύων ἀδελφούς τε καὶ πατέρας, μετ' ἀγάπης
αὐταῖς ἐντυγχάνειν, τῶν τε ἐμῶν ἀμαρτημάτων τε
καὶ σφαλμάτων, τῶν ἐξ ἀπειρίας, ἀμνημονεῦειν (21)·
διορθοῦσθαι δὲ μοι μᾶλλον ἀδελφικῶς κατὰ συμπε-
ριφορὰν (22) τούτων τὰ ἕκαστα. Ἐκεῖσε μὲν γὰρ (23)
ἡμᾶς πατρικὸν νεῦμα τολμᾶν τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς (24)
κατέδρασαν (25)· ἐνθάδε (26) δὲ ἀδελφικῇ τινὶ καὶ
γνησίᾳ διαθέσει πειθαρχήσαντες, αἴθεις ἐγχειροῦμεν
μίζουσιν ἢ καθ' ἡμᾶς, καὶ παρῥησιαζόμεθα. Ἄλλ'
ἐν ἀδελφοῖς καὶ πατράσιν ἢ ἀγάπη τὰ πάντα χω-
ρεῖ (27), οὐδὲν (28) ὑπεροπτικὸν αὐτῇ καθ' ἐαυ-
τῆς (29) εἰς τὸ οἰκεῖον σῶμα ἐπιδεικνυμένη (30)·
νόμος γὰρ θεῖος ἡμῖν ἐστὶν ὡς ἀληθῶς ὁ ἱερός, ὁ

A gnaque virtute plenis fructibus gustatis, omnique
cura in id unum collata : tum denique alacri animo
ad immortalitatem ipsam aspirant. Horum igitur
virorum mandatis obsequi debemus, iisque, si quid
juvare possit, identidem ministrare : æquum enim
est, ut qui aliorum beneficiis ornati sumus, de iis
qui ope nostra indigent, bene mereamur, ut in Evan-
gelio damnatæ invidiæ notam vitemus. Itaque cum
librum Epistolarum Pauli apostoli primum versibus
distinxissem, eum manu mea exaratum, ad quem-
dam ex Patribus nostris jam dudum misi : quod
quidem opus pro mea tenuitate confeci, non secus
ac equulus quidam, gradiendi nondum gnarus, vel
inexpertus quidam juvenis per desertam nec tritam
viam ire jussus; quippe qui eorum qui divina elo-
quia tractarunt, neminem lucusque reperi qui ad
hujusce descriptionis genus animum appulisset. Neque
enim usque adeo ipse temerarius atque audax eram,
ut accuratos aliorum labores, novis sacri textus
sectionibus a mediocritate nostra utcumque insti-
tutis, injuria quodammodo afficerem. Cum ergo, ut
aiebam, Epistolarum Pauli librum nuper versibus
distinxissem, mox eandem operam in apostolorum
quoque Actibus ac septem catholicis Epistolis di-
stinguendis impendi, eamque lucubrationem modo
ad te misi, plurimam audaciæ atque temeritatis
meæ veniam exposcens, et omnes, ut par est, pa-
tres fratresque meos rogans, ut illam benevolo
animo perlegerent, et quæ ignoranter admisi, obli-
vioni mandarent; quin potius errores nostros be-
nigne atque fraterne corrigerent : ut enim nostris
impar viribus opus tunc aggredi auderemus, urgen-
tis in Christo patris jussa fecere; nunc vero fra-
terna quadam atque sincera dilectione morem tibi
gerentes, iterum quæ nostras excedunt vires, fa-
cienda suscepimus, idque ultro fateri non erube-
scimus. Atqui in patribus fratribusque charitas om-
nia condonat, nil in proprio corpore revelans, quod
ejus membra in contemptum, sibi quoque nocivum,
adducat. Deus enim hanc vere sacram et mutue

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(7) Vaticanus codex num. 367, et Lollinianus, μυ-
στικῶς ἀπογευσάμενοι.

(8) Ita codex Vaticanus num. 367, alii omnes
iterum habent, ἄνω εἰς αὐτὴν.

(9) Codex Lollinianus, καὶ κοινωνεῖν τε τούτοις.

(10) Idem codex, τοὺς ἐκ πατέρων.

(11) Urbinate, πρῶτος δὴ οὖν ἔγωγε.

(12) Lollinianus, οἷα δὴ τις.

(13) Idem codex, τὸ τῆς γραφῆς.

(14) Vaticanus cod. num. 367, et Lollinianus, ἄν-
τημην, et mox, τολμηρὸς ἐγώ.

(15) Vaticanus cod. num. 367, ὡς τοῖς ἐτέροις.

(16) Vaticanus alter, πεπονημένους, αὐτός. In
Lolliniano deest tantum αὐτός.

(17) Male in duobus Vaticanis, μετρίως.

(18) Lollinianus, βιβλιοθήκην, quo nomine sacros
codices interdum vocatos olim fuisse, pluribus osten-
dunt clarissimi Benedictini apud Gallos Ordinis
alumni, initio præfationis ad tomum primum Operum
S. Hieronymi.

(19) Cod. Vaticanus num. 367, αὐτίκα δὴ μετὰ

ταῦτα. Mox codex Regio-Alexandrinus et Urbina-
tensis, τὴν δὲ τῶν ἀποστολικῶν.

(20) Urbinate, συγγνώμην δὲ πλείστην αὐτῶν
ἐν ἀμφοῖν.

(21) Ita Regio-Alexandrinus : alii omnes codices
legunt ἀμνημονεῖν.

(22) Urbinate et Lollinianus, κατὰ συμφορὰν.

(23) Vaticanus num. 367, et Lollinianus, ἐκεῖσε
γάρ.

(24) Vaticanus num. 367, et Urbinate, τόλμη τῇ
ὑπὲρ ἡμᾶς.

(25) Lollinianus, κατέδρασαν. Urbinate, κατέδρασαν.

(26) Ita duo Vaticani, male alii codices, ἐνθάδε.

(27) In Vaticano codice num. 367, et in Urbinate
deest articulus.

(28) Vaticanus codex num. 367, οὐδὲν. Lollin-
ianus male, οὐδέ.

(29) Idem Vaticanus codex et Lollinianus, αὐτῇ
κατ' αὐτῆς. Fortasse legendum, ἐν αὐτῇ καθ' ἐαυτῆς.

(30) Lollinianus, ἐπιδεικνυμένη.

inter fratres dilectioni fovendæ valde opportunam **A** legem sanxit, jubens ut charitas perpetuo inter nos vigeat ², quam etiam peccatorum multitudinem operire diserte testatur ³. Porro tibi familiarem tibi in deliciis esse accuratam divinorum eloquiarum meditationem, quæ nomini quod ab ea merito traxisti, mire congruit, jure dixerim atque affirmaverim : in te namque ut perpetuo virtus illa quam maxime effloresceret effecisti, cum inclusus quodammodo ejus retibus, totus in ipsa sis, et inde amabile nomen adeptus fueris, eoque nomine ob assiduas quibus eidem assuesti, exercitationes, te ab omnibus appellari audias. Igitur poetarum nonnemo vera omnino dixit, dum maximam ex ejusmodi meditatione nobis utilitatem fore, diserte hisce propemodum verbis pollicetur :

.... At cogitatio curaque

Susceptum utique opus promovebit (31).

Et rursus sapientum princeps omnem humanæ vitæ utilitatem in meditatione atque exercitatione constituit : nam si quis forte eam parvi fecerit, is propria socordia scipsum promissa beatitudinis indignum pronuntiat. *Beatus enim vir, inquit Psalter regius, qui in lege Domini meditabitur die ac nocte* ⁴. Nam cum Deus jam ab initio omnes probos piosque esse voluerit, idcirco singulos ad suorum mandatorum meditationem excitans, ait : *Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Dominus unus est : et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota virtute tua : et erunt hæc, quæcunque mando tibi hodie, in corde tuo, et in anima tua, et præscribes ea* **C** *filiis tuis ; et loqueris in eis sedens in domo, et ambulans in via, et dormiens, et exurgens* ⁵. Usque adeo de hac meditatione atque exercitatione vult Deus nos semper esse sollicitos. Quamobrem in hac divini præcepti observantia fiduciam habens sacer Psalmista David, ad Deum dicebat : *Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, Domine adjutor meus et redemptor meus* ⁶. Æterna itaque beatitudo minime

φιλάδελφος, τὴν ἀγάπην ἐθέλων (31') ἀεὶ, καὶ διαβ-
ρήδην λέγων καλύπτειν πλῆθος ἁμαρτιῶν. Ἐγὼ
δὲ (32) δικαιοῦτατα καὶ μάλα γε δρθῶς σύντροφόν τε
καὶ φίλῃν ἐπιφημίσαιμ' ἄν σοι, καὶ καταλέξω τὴν
εὐπροσήγορον, τὴν πάνυ φερώνυμον, τὴν τῶν θεῶν
λογίων ἐμφιλόσοφόν φημι μελέτην, ὑφ' ἣν (33) γε-
γονῶς, φιλόχρῆστε, καὶ εἴσω γέ τοι τῶν δικτύων
αὐτῆς ὑπάρχων, καὶ τὴν ἐράσμιον αὐτῆς προσηγο-
ρίαν ἐγκαταπραγματευόμενος, συχναῖς τε ἀεὶ καὶ
ἀκοιμήτοις γυμνασίαις ἀκούμενος (34) εὐθαλεστά-
την κατέστησας. Ὡς ἄρα γέ μου καὶ ποιητῶν τις
εἶρηκε τὴν ἀλήθειαν, καὶ παρεγγυᾷ τὴν καλλίστην
ἡμῖν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν, μονονουχὶ βοῶν, καὶ φά-
σκων ὧδε· Μελέτη δέ τοι (35) ἔργον ὠφελεῖ. Καὶ
αὖ πάλιν σοφῶν (36) γε ὁ πανάριστος βιωφελῶς (37)
B τῆ μελέτη τὸ πᾶν ἀνέθηκεν· εἰ γάρ τις ἅττα ταύ-
της (38) ὀλιγωροῖη ποτὲ (39), αὐτὸς ἑαυτοῦ τὴν θωγὴν
τοῦ μακαρισμοῦ ἐξ οἰκείας ῥαθυμίας κατεψήφισατο.
Μακάριος γάρ, φησὶν, ἀνὴρ, ὃς ἐν νόμῳ Κυρίου
μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. Τοὺς γὰρ ἅπαντας
ἄνωθεν εὐνοῦς τε καὶ θεοσεβεῖς ἐθέλων ὁ Θεὸς εἶναι,
πρὸς μελέτην δ' ἐκάστου (40) τὸν νοῦν παροτρύνων
τῶν ἰδίων ἐντολῶν, ἔφασκεν· "Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύ-
ριος ὁ Θεός σου, Κύριος (41) εἷς ἐστίν· καὶ
ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου (42)·
καὶ ἔσται τὰ ῥήματα ταῦτα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι
σοι σήμερον, ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ
σου· καὶ προβιάσεις αὐτὰ τοῖς σινοῖς (43) σου,
καὶ λαλήσεις ἐν αὐτοῖς (44), καθήμενος ἐν οἴκῳ,
C καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοιταζόμενος, καὶ
διαριστάμενος (45). Οὕτως ἄυπνόν τε καὶ ἀίδιον
πρὸς τὴν μελέτην ταύτην ἔχειν ἡμῶς τὴν διάθεσιν ὁ
Θεὸς βούλεται. Ἦδη γοῦν τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῇ φυλακῇ
τῆς θείας διατάξεως παρρησίαν ἔχων ὁ ἱεροψάλτης
Δαυὶδ ἔλεγε τῷ Θεῷ, ὅτι Ἡ μελέτη τῆς καρδίας
μου ἐνώπιόν σου ἐστὶ (46) διὰ παντός, Κύριε
βοηθέ μου καὶ λυτρωτά μου. Ἐπαθλον τοίνυν
ἀναμφήριστον (47), καὶ ἀναμφίλεκτον τῆς πρὸς τὴν

² Levit. xix, 18. ³ I Pet. iv, 8. ⁴ Psal. i, 2. ⁵ Deut. vi, 4. ⁶ Psal. cxviii, 15.

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(31) Hesiodi Oper. lib. ii, vers. 30.

(31') Vaticanus num. 363, et Urbinas, ὁ θέλων,
et mox Urbinas et Lollinianus, καλύπτει.

(32) Vaticanus codex num. 363, et Urbinas ha-
bent, ἐγὼ δὲ δὴ.

(33) Vaticanus codex num. 367, et Lollinianus, ὑφ'
ἣ. Mox Lollinianus, εἴσω τῶν δικτύων.

(34) Idem Vaticanus codex, ἀκούμενος· sed
fortasse legendum, ἀσχύμενος, quæ conjectura si
magis arriserit, vertendum erit : *In te namque ut
virtus illa perpetuo effloresceret, assiduis et nunquam
intermissis exercitationibus, quibus animum tuum
excolis, effecisti, cum inclusus quodammodo ejus reti-
bus totus in ipsa sis, et inde amabile nomen adeptus
fueris.*

(35) Lollinianus, φάσκων, Ἡ δὲ μελέτη. Vaticanus
num. 367, φάσκων ὧδε· Ἡ μελέτη. Alter Vaticanus,
φάσκων ὧδε Μελέτη δὲ τὸ ἔργον.

(36) Davidem fortasse intelligit, cujus verba mox
subjungit.

(37) Fortasse legendum, βιωφελῆς.

(38) Codex Vaticanus num. 367, et Lollinianus,
τίς ἄν ταύτης.

(39) Male Vaticanus codex n. 363, ὀλιγοροῖ. Male
etiam alter Vaticanus codex et Urbinas, ὀλιγοροῖ.

(40) Particulam δὲ non habet Lollin.

(41) In Urbinate deest, κύριος.

(42) Ita editio Romana LXX interpretum et omnes
codices, uno Regio-Alexandrino excepto, qui habet
δικαιοῦτα.

(43) Omnes quos contulimus, codices ita legunt ;
sed Romana LXX interpretum editio habet, τοὺς
σινούς.

(44) Codex Vaticanus num. 367, λαλήσεις αὐτὰ
τοῖς καθήμενοις. Alter Vaticanus codex, λαλήσεις
αὐτοῖς καθήμενος.

(45) Codex Vaticanus num. 363, et Lollinianus,
καὶ ἀριστάμενος.

(46) In Romana LXX interpretum editione, et in
Vaticano codice num. 367, et in Lolliniano non ha-
betur, ἐστὶ.

(47) Male Lollinianus, καὶ ἀναμφήριστον.

μελέτην τῶν θείων μαθημάτων στοργῆς ἡμῖν ἐστὶν ἄ μακαρισμός, ὅτι καὶ βαθυμοῦσι ταύτης ἀναφανδὸν (48) ἀπαραίτητος ἔπεται θεόθεν ὁ ταλανισμός. Εἰ γὰρ ἂν ταύτης τινὲς ἀμελήσειεν, πεύσσονται (49), ἃ καὶ μετέπειτα οἱ δειλαιοὶ πείσονται, ὅτι Ἐπικατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι (50) τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. Οὐκ οὖν ἀποληξάι ποτε εἶη (51), μηδ' ἀπονεῦσαι τῆς πρὸς αὐτὴν εὐσεβοῦς τε καὶ βελτίστης ὁμιλίας· φιλοσυνήθης τε γὰρ ἐστὶν αὕτη (52), καὶ φιλόστοργος, καὶ λίαν εὐγνώμων, ἐργωδέστερον ἐκάστῳ τὴν ὀνησιν ἀεὶ (53) γὰρ πόνων ἀντιμετρούμενη. Ὅσῳ γὰρ (54) ἂν τις ἐν ἔξει, καὶ γνώσει πλειόνων γίγνεται (55) μαθημάτων, τρεῖς τόσον μειζόνων (56), καὶ σπουδαιότερων ὀρέγεσθαι πέφυκεν. Καθάπερ γὰρ ἂν τις (57) ἀγγίλους χειροτέχνης τὸ κάλλιστον τῆς τέχνης εὐρόμενος (58), τὸ λεπτότερον δ' αὖθις ἐξ αὐτῆς περιεργάζεται λοιπὸν, καὶ ζητῆ, μυρίαὶ ἀεὶ μηχαναῖς τὴν ἑαυτοῦ αὐτὸς ἔννοιαν (59) πρὸς τὸ τελειότερον συνεκτίνων τε καὶ ἁρμοζόμενος· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἡμῖν (60) καὶ ἡ τῆς ἀναγνώσεως τυγχάνει χρηστομαθῆς πραγματεία, ὅσημέραι πρὸς θεωρίαν τῆς τῶν καλῶν γνώσεως κατὰ μικρὸν τὴν ψυχὴν ἐξασκοῦσά τε καὶ ἀναβιδάζουσα. Τοῖος τοιγαροῦν (61) φιλόλογος ἄγαν ὑπάρχων τὸν τρόπον, ἀλίκτως τε ταύτην, ὡς φίλος, γεραίρων (62), οὐχ ἧχιστα δὲ ἂν εὐφημῶν ἐκάστοτε, ἑναγχος ἐμοὶ γε τῆν τε τῶν Πράξεων βίβλον ἅμα, καὶ καθολικῶν Ἐπιστολῶν ἀναγνῶναί τε κατὰ προσωδίαν, καὶ πως ἀνακεφαλαιώσασθαι, καὶ διελεῖν τούτων ἐκάστης τὸν νοῦν λεπτομερῶς, προσέταξας (63), ἀδελφὲ Ἀθανάσιε προσφιλέστατε, καὶ τοῦτο ἀδύκτως ἐγὼ, καὶ προθύμως πεποιηκῶς, στοιχηδὸν τε συνθεῖς τούτων τὸ ὕφος, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ συμμετρίαν, πρὸς εὐσημον ἀνάγνωσιν, διεπεμψάμην ἐν βραχεῖ τὰ ἕκαστά σοι, καὶ (64) κατ' ἀκολουθίαν ἐκθέμενος ὀλιγοστὴν ἀνακεφαλαίωσιν (65), πρῶτον περὶ τῶν Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστῆς συνέταξας, προοιμισάμενος· Ἀντιοχεὺς γὰρ οὗτος ὑπάρχων τὸ γένος, ἱατρός τε (66) τὴν ἐπιστή-

A dubium, imo certissimum præmium est amoris, quo divinarum doctrinarum meditationem prosequimur; quandoquidem meditationis hujus neglectum, inevitabilis pœna divinitus manifeste sequitur. nam si quos nulla ejus cura tangit, ii profecto illam adversus se proferri sententiam audient, quam miseri quique peccatores postmodum accepturi sunt; nempe: *Maledictus homo, qui non permanet in his quæ scripta sunt in libro legis, ad faciendum ea* ⁷. Absit itaque ut aliquando cessemus, vel deflectamus a pia hac optimaque sacras Scripturas meditandi consuetudine: nam eos qui sibi assuescunt, amore quodammodo complectitur, nec unquam fallit, imo etiam impensos sibi labores majori cum utilitate compensat; quanto enim quis excellentiorem disciplinarum cognitionem atque scientiam consequitur, eo magis ad præstantiora atque laudabiliora niti solet. Quemadmodum enim ingeniosi artifices, si, quod in arte pulcherrimum est, adinvenerint, deinceps subtiliora quæque ejusdem artis rursus diligenter exquirere non cessant, suum ipsorum ingenium ad perfectiora quæque excogitanda summis semper conatibus acuentes atque accommodantes: eodem sane modo et accurata lectio discentibus plurimum prodest, utpote quæ animum quotidie expolit, et ad pulchrarum rerum cognitionem paulatim elevat. Cum itaque tali tantoque amore sacras Litteras sponte prosequaris, easque tanquam tibi acceptissimas, magno semper in honore habeas, dignisque laudibus passim celebres, amicissime frater Athanasi; mihi nuper mandasti, ut Actuum apostolorum librum, una cum catholicis Epistolis, in versiculos ad quamdam cantus similitudinem distinguerem, in capitula digererem, eorumdemque omnium sensum in minutas partes dividerem: quod cum impigre alacriterque præstiterim, et illius libri contextum, versuum partitione, prout aptius visum fuit, ad elegantiorum legendi formam concinnaverim, et subsequenter

⁷ Deut. xxvii, 26.

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(48) In Urbinate deest ἀναφανδόν, et mox male legit, ἀπαραίτητος ἔπει τε θεόθεν.

(49) Ita Vaticanus codex num. 363, et Lollinianus; in altero Vaticano est πείσονται, male autem in Regio-Alexandrino est, σπεύσσονται.

(50) Ita Vaticanus codex num. 367, et Lollinianus, atque etiam Romana LXX interpretum editio; in cæteris omnibus deest præpositio ἐν.

(51) Ita in codice Urbinate, qui male tamen postea legit, μὴ ἀπονεῦσαι τῆς πρὸς αὐτῆς. Alii omnes codices legunt, οὐκ οὖν, Regio-Alexandrino excepto qui habet, οὐκοῦν. Sed legendum est, οὐκ οὖν, cum Urbinate codice, ut sensus sit, οὐκ οὖν εἶη ἀποληξάι σέ ποτε, &c.

(52) In Vaticano codice num. 367 deest αὕτη.

(53) In altero Vaticano deest ἀεὶ.

(54) Lollinianus codex, ὅσον γὰρ.

(55) Vaticanus codex num. 367, γίγνηται, alter vero Vaticanus, γέννηται.

(56) Vaticanus codex num. 367, et Lollinianus, τρισσῶς μειζόνων.

(57) Vaticanus codex num. 363 et Lollinianus, κα-

θάπερ ἂν τις. Vaticanus alter, καθάπερ γὰρ τις. Urbinas, καθάπερ τις, et mox uterque, περιεργάζεται.

(58) Lollinianus codex, εὐρόμενος· mox Vaticanus num. 367, λεπτομερέστερον.

(59) Idem Vaticanus codex, τὴν ἑαυτοῦ ἔννοιαν. Vaticanus alter, ἑαυτὸς τὴν ἑαυτοῦ. Urbinas, τὴν ἑαυτὸς ἑαυτοῦ. Lollinianus vero, τὴν αὐτὸς αὐτοῦ.

(60) Pronomen, ἡμῖν, deest in cod. Regio-Alexandrino.

(61) Duo Vaticani, ποῖος τοιγαροῦν. Mox Lollinianus, καὶ ἄγαν.

(62) Vaticanus codex num. 363, et Urbinas perperam habent, ὁ φίλος. Regio-Alexandrinus male, ὡφίλος γεγαιρών.

(63) Urbinas, προέταξας. Lollinianus male, προστάξας.

(64) In duobus Vaticanis et Lolliniano deest καί.

(65) Vaticanus codex num. 367, ὀλιγοστὴ ἀνακεφαλαίωσιν. Lollinianus et Urbinas ὀλέγως τῆν.

(66) Vaticanus codex num. 367, et Lollinianus ἱατρός δέ.

qualiacunque totius operis capitula confecerim; ea omnia post breve tempus ad te misi, pauca præfatus de libris, quos Lucas evangelista conscripsit: is enim genere Antiochenus, et scientia medicus, Paulique apostoli discipulus, duos libros edidit, quorum primus Evangelium complectitur, secundus autem est hoc ipsum Actuum apostolorum volumen; in quo quidem auctor Christi ad cælos ascensum, et divini Spiritus super sanctos apostolos adventum describit. Narrat præterea quot, et quales discipuli Christianam fidem prædicaverint, quantaque miracula per orationem et fidem in Christum patnaverint. Denique de cœlesti ac divina Pauli vocatione agit, deque ejus apostolatu atque fructuosissima prædicatione: et, ut uno verbo dicam, de multis maximisque periculis, quæ propter Christum apostoli subierunt. Versus hujus proæmii sunt CL.

ELENCHIUS

Lectionum Actuum apostolorum, cum numero capitulum, versiculorum, et auctoritatum Veteris Novi que Testamenti, quæ in iisdem continentur.

In Actuum apostolorum libro lectiones sunt num. XVI, capita XL, testimonia ex aliis sacræ paginæ libris XXX, versus MMDLVI.

Lectio I ita incipit, Primum quidem sermonem. Caput habet unum: testimonium unum, nempe primum versus XL.

Lectio II ita incipit, Et in diebus illis stans Petrus, cap. I, vers. 14. Caput habet unum, nempe II: testimonium unum, nempe II, versus XXX.

Lectio III ita incipit, Et cum complerentur dies Pentecostes, cap. II, vers. 1. Caput habet unum, nempe III: testimonia quatuor, nempe III, IV, V, et VI: versus CIX.

Lectio IV ita incipit, Petrus autem et Joannes ascendebant in templum, cap. III, vers. 1. Caput habet unum, nempe IV: testimonia tria, nempe VII, VIII, et IX: versus CXXXVI.

Lectio V ita incipit, Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una, cap. IV, vers. 32. Capita habet duo, nempe V et VI; versus C.

Lectio VI ita incipit, In diebus autem illis crescente numero discipulorum, cap. VI, vers. 1. Capita habet duo, nempe VII et VIII; testimonia novem, nempe X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII et XVIII: versus CCXX.

Lectio VII ita incipit, Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesiam, cap. VII, 1. Capita habet quatuor, nempe IX, X, XI, XII; testimonium unum, nempe XIX; vers. CXX.

B

(70) ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Τῶν ἀναγνώσεων, καὶ ὧν ἔχουσι κεφαλαίων, καὶ θείων μαρτυριῶν, καὶ ὄσων ἐκάστη τούτων, στίχων τυγχάνει.

Ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων ἀναγνώσεις εἰσὶν ις', κεφάλαια μ', μαρτυρίαι λ', στίχοι βφνς' (71).

Ἀνάγνωσις πρώτη, οὕτως, Τὸν μὲν πρῶτον λόγον, κεφαλαίου ἐνδς. α' μαρτυρίας μιᾶς, α' στίχων μ' (72).

Ἀνάγνωσις β' οὕτως, Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστάς Πέτρος, κεφαλαίου ἐνδς. β' μαρτυρίας μιᾶς, β' στίχων λ'.

Ἀνάγνωσις γ' οὕτως, Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς· κεφαλαίου I, γ' μαρτυριῶν III, γ', δ', ε', ς' στίχων ρθ'.

Ἀνάγνωσις δ' οὕτως, Πέτρος δὲ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν, κεφαλαίου I, δ' μαρτυριῶν III, ζ', η', θ' στίχων ρλς'.

Ἀνάγνωσις ε' οὕτως, Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδία καὶ ψυχὴ μία, κεφαλαίων II, ε', ς' στίχων ρ'.

Ἀνάγνωσις ς' οὕτως, Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθύνοντων τῶν μαθητῶν, κεφαλαίων II, ζ', η' μαρτυριῶν IIIII, ε', ια', ιβ', ιγ', ιδ', ιε', ις', ιζ', ιη' στίχων σκ'.

D

Ἀνάγνωσις ζ' οὕτως, Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, κεφαλαίων III, θ', ι', ια', ιβ' μαρτυρίας I, ιθ' στίχων ρκ'.

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(67) Vaticanus codex num. 367, τοῦ δευτέρου τεύχους.

(68) Regio-Alexandrinus addit, ἀγίους.

(69) Ita Urbinas; in Regio-Alexandrino est ἐν-ἠθλησαν, in aliis omnibus ἔθλησαν.

(70) Hæc Lectionum enumeratio in Regio-Alexandrino tantum codice reperitur; eorumque numerus antiquis liturgiis Alexandrinæ Ecclesiæ diebus plane

respondet, ut in nostra ad hoc opus præfatione ostendimus.

(71) Male in scripto codice στίχοι μω'. Sunt enim versus MMDLVI, ut infra in calce Epistolarum catholicarum adnotatur, licet supputati lectionum versus sint 2560.

(72) Numerum versuum a librario omissum, nos ex Actuum textu supplevimus.

Ἀνάγνωσις η' οὕτως, Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἅπειλῆς, κεφαλαίου ἐνδὸς, ιγ'· στίχων 4ε'.

Ἀνάγνωσις θ' οὕτως, Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κεφαλαίων III, ιδ', ιε', ις'· στίχων σν'.

Ἀνάγνωσις I οὕτως, Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφηταὶ εἰς Ἀντιόχειαν, κεφαλαίων III, ις', ιη', ιθ', κ', κα', κβ'· μαρτυριῶν III, κ', κα', κβ', κγ', κδ', κε'· στίχων τ'.

Ἀνάγνωσις ια' οὕτως, Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, ἐδίδασκον τοὺς μαθητὰς, κεφαλαίων II, κγ', κδ'· μαρτυρίας μιᾶς, κς'· στίχων σ'.

Ἀνάγνωσις ιβ' οὕτως, Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν, κεφαλαίων III, κε', κς', κζ'· μαρτυρίας I, κζ'· στίχων ρπ'.

Ἀνάγνωσις ιγ' οὕτως, Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶν εἶναι ἐν Κορίνθῳ, κεφαλαίων III, κη', κθ', λ'· μαρτυρίας μιᾶς, κη'· στίχων σμ'.

Ἀνάγνωσις ιδ' οὕτως, Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι, ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, κεφαλαίων πέντε, λα', λβ', λγ', λδ', λε'· μαρτυρίας μιᾶς, κθ'· στίχων σηγ'.

Ἀνάγνωσις ιε' οὕτως, Διετείρας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρκιον Φῆστον, κεφαλαίων II, λς', λζ'· στίχων σζη'.

Ἀνάγνωσις ις' οὕτως, Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς Ἰταλίαν, κεφαλαίων III, λη', λθ', μ'· μαρτυρίας μιᾶς, λ'· στίχων ριθ' (73), στίχοι κε'.

Διεῖλον τὰς ἀναγνώσεις τῆς βίβλου τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων, καὶ τὰ κεφάλαια ἐκάστης ἀναγνώσεως παρέβηκα, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ φερομένας μαρτυρίας, ἔτι δὲ καὶ ἥσων ἐκάστη στίχων τυγχάνει.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.

Τὰς ἀφ' ἐκάστης βίβλου μαρτυρίας παρασημειωσάμενος, τῷ διὰ (74) τοῦ μέλανος ἀριθμῶ παρέβηκα διὰ κινναβάρεως τούτων τὴν τάξιν ἅμα καὶ ποσότητα, κανονισομένην τῷ ἐνδόν ὁμοίως παρακειμένῳ ἀριθμῶ τῷ ὕφει τοῦ τεύχους.

vicibus unus idemque sacræ Scripturæ liber in eodem Actuum libro laudetur, ac præterea aliis numerorum notis in eorumdem Actuum contextu ad marginem positis respondent.

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(73) Male in scripto codice στίχων κε'.

(74) Quas numerorum notas in hoc testimoniorum elencho Euthalius atramento atque cinnabari delineaverat, eas in Græco textu nos majusculis atque minusculis litteris distinximus; ita ut majusculæ quidem litteræ earum vicem suppleant quas Eutha-

Lectio VIII ita incipit, Saulus autem adhuc spirans minarum, cap. ix, vers. 1. Caput unum habet, nempe xiii, vers. xciv.

Lectio IX ita incipit, Factum est autem, ut Petrus, dum transiret universos, cap. ix, vers. 32. Capita habet tria, nempe xiv, xv, xvi; versus ccl.

Lectio X ita incipit, In his autem diebus supervenerunt ab Hierosolymis prophetæ Antiochiam, cap. ii, 27. Capita habet sex, nempe xvii, xviii, xix, xx, xxi, xxii, testimonia sex, nempe xx, xxi, xxii, xxiii, xxiv, xxv; versus ccc.

Lectio XI ita incipit, Et quidam descendentes de Judæa docebant fratres, cæti., cap. xv, vers. 1. Capita habet duo, nempe xxiii et xxiv; testimonium unum, nempe xxvi; versus cc.

Lectio XII ita incipit, Cum autem perambulassent Amphipolim, cap. xvii, vers. 1. Capita habet tria, nempe xxv, xxvi, xxvii; testimonium unum, nempe xxvii; versus clxxx.

Lectio XIII ita incipit, Factum est autem cum Apollo esset Corinthi, cap. xix, vers. 1. Capita habet tria, nempe xxviii, xxix et xxx; testimonium 1, nempe xxviii; vers. ccxl.

Lectio XIV ita incipit, Post dies autem istos præparati ascendebamus in Jerusalem, cap. xxi, vers. 15. Capita habet quinque, nempe xxxi, xxxii, xxxiii, xxxiv et xxxv; testimonium unum, nempe xxix; versus ccxciii.

Lectio XV ita incipit, Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum, cap. xxiv, 27. Capita habet duo, nempe xxxvi et xxxvii; versus cclxviii.

Lectio XVI ita incipit, Ut autem judicatum est navigare nos in Italiam, cap. xxvii, vers. 1. Capita habet tria, nempe xxxviii, xxxix et xl; testimonium unum, nempe xxx, versus cxix. Hujus autem Elenchi versus sunt xxv.

Distinxi lectiones libri Actuum apostolorum, et singularum lectionum capita una cum testimoniis quæ in unaquaque ipsarum referuntur, apposui; insuper quot singulæ versibus consent, designavi.

PROGRAMMA.

Singulas sacræ Scripturæ auctoritates, in Actibus apostolorum allegatas, enumeraturus, usus sum nigris numerorum notis, eisque alias cinnabari exaratas apposui, quibus ordo indicatur, quo in eodem libro laudantur, simulque ostenditur quot in eodem Actuum libro laudetur, ac præterea aliis numerorum notis in eorumdem Actuum contextu ad marginem positis respondent.

lius atramento scripserat, minusculæ vero litteras numericas ab eodem cinnabari delineatas expriment. Sed et in Latina versione majusculæ numerorum notæ Græcis majusculis, minusculæ vero Græcis minusculis respondent.

ELENCHUS

A

(75) ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Divinorum testimoniorum seu auctoritatum ex aliis sacrae Scripturae libris, quae continet liber Actuum apostolorum; continet autem testimonia XXXI.

Ex libro Geneseos III, nempe VIII, X, XI.

Ex libro Exodi VI, nempe VII, XII, XIII, XIV, XV et XXX.

Ex Deuteronomio I, nempe XVI.

Ex primo Regum I, nempe XX.

Ex Psalterio VII, nempe II, IV, V, VI, IX, XVII, et XXII.

Ex Amos propheta II, nempe XVI et XXVII.

Ex Joele propheta I, nempe III.

Ex Aggaeo propheta I, nempe XVIII.

Ex Habacue propheta I, nempe XXV.

Ex Isaia propheta IV, nempe XIX, XXIII, XXV et XXXI.

Ex Matthæo evangelista II, nempe I et XXI.

Ex Constitutionibus I, nempe XXIX.

Ex Arato astronomo I, nempe XXVIII.

Omnia simul testimonia sunt XXXI, versus CXX.

ELENCHUS

Divinorum testimoniorum quae continet liber Actuum apostolorum.

I. Matthæi evangelistæ, cap. III, vers. 11. Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto, cap. I, 5.

II. Psalmi LXVIII, vers. 26; et CVIII, vers. 8. Fiat commemoratio ejus deserta, et non sit qui habitet in ea: et episcopatum ejus accipiat alter, *ibid.* 20.

III. Joelis prophetæ, cap. II, vers. 28 seqq. Et erit post hæc, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri, et filiae vestrae, et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos et super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, et prophetabunt: et dabo prodigia in caelo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem, et ignem, et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniet dies Domini magnus et manifestus. Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit, cap. II, vers. 17.

IV. Psalmi XV, vers. 8 seqq. Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear. Propter hoc lætatum est cor meum, et exsultavit lingua mea; insuper et

Θείων μαρτυριῶν, ὧν ἔχει ἡ βίβλος τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων· ἔχει δὲ μαρτυρίας ΔΔ'.

Γενέσεως III, η', ι', ια'.

Ἐξόδου III, ζ', ιβ', ιγ', ιδ', ιε', λ'.

(76) Δευτερονομίου I, ιε'.

Βασιλειῶν πρώτης I, κ'.

Ψαλτηρίου III, β', δ', ε', ς, θ', ιζ', κβ'.

Ἀμώς προφήτου II, ις', κζ'.

Ἰωὴλ προφήτου I, γ'.

Ἀγγαίου προφήτου I, ιη'.

Ἀμβακούμ προφήτου I, κε'.

Ἡσαίου προφήτου III, ιθ', κγ', κε', λα'.

Ματθαίου εὐαγγελιστοῦ II, α', κα'.

Διατάξεων I, κθ'.

Ἀράτου ἀστρονόμου I, κη'.

Ὁμοῦ μαρτυρία: λα', στίχοι ρκ'.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Θείων μαρτυριῶν τῆς βίβλου τῶν Πράξεων.

Ματθαίου εὐαγγελιστοῦ, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι· ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.

Ψαλμοῦ ξη', καὶ ρη'. Γενηθήτω ἡ ἐπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος.

Ἰωὴλ προφήτου, Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα, λέγει ὁ Θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεάνισκοι ὑμῶν, ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνουπνίσις ἐνουπνιασθήσονται. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσιν, καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἶμα, καὶ πῦρ, καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἶμα, πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν (77) ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.

Ψαλμοῦ ιε', Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Διὰ τοῦτο ἠὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου· ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(75) In hoc sacrae Scripturae locorum elencho majores numerorum notæ atramento, minores cinnabari exaratae fuerant in Euthalii codice: cum autem ab oscitante librario omissus esset Amos propheta, ac præterea multi in numerorum notis errores reperirentur, nos ad fidem sequentis eorundem catalogi quæ deerant addidimus, et quæ corrupta erant emendavimus.

(76) Nullus ex Deuteronomio locus in sequenti integrorum testimoniorum elencho refertur ab Eu-

thalio, licet unus idemque locus ex eo libro laudetur in Actis apostolorum cap. III, 22, et VII, 37. Prima enim vice Deuteronomii locum Exodo tribuit: eundem vero locum, secunda vice in Actis memoratum, silentio præterit. Quare mirum videtur hic ab Euthalio Deuteronomium in album sacrae Scripturae librorum referri, quorum auctoritates in apostolorum Actis allegantur.

(77) In codice δς ἂν hic scribitur; sed in textu Actuum ὃς ἂν.

ἐπ' ἐλπίδι. Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς· πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.

Ψαλμοῦ ρλα'. Ἐκ καρποῦ τῆς ἀσφύος αὐτοῦ θῆσαι ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ.

Ψαλμοῦ ρθ'. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

(78) Τῆς Ἐξόδου, Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσατε κατὰ πάντα, ὅσα ἂν λαλήσει πρὸς ὑμᾶς. Ἔσται δέ· πᾶσα ψυχὴ, ἣτις ἐὰν μὴ ἀκούσει τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

Γενέσεως, Καὶ ἐν τῷ σπέρματι σου εὐλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

Ψαλμοῦ β'. Ἰνατὶ ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά· Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.

Γενέσεως, Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν (79) σοι δείξω.

Γενέσεως, Ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροιχον ἐν γῆ ἄλλοτρία, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ, καὶ κακώσουσιν (80) αὐτὸ ἔτη τετρακόσια, καὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἢ ἐὰν δουλεύσωσιν, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ Θεός, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

Ἐξόδου, Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα, καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον;

Ἐξόδου, Ἐγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ.

Ἐξόδου, Λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ὃν σὺ ἕστηκας (81), γῆ ἁγία ἐστίν· ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου, τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἀκήκοα, καὶ κατέδην ἐξελεῖσθαι αὐτούς. Καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστείλω (82) σε εἰς Αἴγυπτον.

Ἐξόδου, Ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἱ προπορεύονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί ἐγένετο (83) αὐτῷ.

Ἀμὼς προφήτου, Μὴ σφάγια, καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραὴλ; Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολδὺ, καὶ

caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ; replebis me iocunditate cum facie tua, cap. ii, 25.

V. Psalmi cxxxii, vers. ii. De fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus, *ibid.*, vers. 30

VI. Psalmi cix, vers. i. Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, *ibid.*, vers. 54.

VII. Exodi. Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis juxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis. Erit autem: omnis anima quæ non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe, cap. iii, 22.

VIII. Genesis cap. xxi, 18. Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ, *ibid.* 25.

IX. Psalmi ii, vers. 1. Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus, cap. iv, 25.

X. Genesis cap. xii, vers. 1. Exi de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi, cap. vii, vers. 3.

XI. Gen. cap. xv, vers. 13. Quia erit semen ejus accola in terra aliena, et servituti eos subicient, et male tractabunt eos annis quadringentis, et gentem cui servierint, judicabo ego, dixit Dominus, et post hæc exhibunt, et servient mihi in loco isto, cap. vii, 6.

XII. Exodi cap. ii, vers. 13. Quis te constituit principem, et judicem super nos? Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Ægyptium? cap. vi, 27.

XIII. Exodi cap. iii, vers. 2. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, *ibid.* 52.

XIV. Exodi *ibidem*. Solve calceamentum pedum tuorum; locus enim in quo stas, terra sancta est. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni, mittam te in Ægyptum, *ibid.* 54.

XV. Exodi cap. xxxii, vers. 1. Fac nobis deos qui præcedant nos: Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei, *ibid.* vers. 40.

XVI. Amos prophete cap. v, vers. 25. Nunquid victimas et hostias obtulisti mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel? Et suscepistis tabernacu-

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(78) Hic locus non Exodi est, sed Deuteronomii cap. xviii, vers. 15. Euthalius tamen tam hic, quam in præcedenti testimoniorum elencho, et ad marginem textus Actuum, Exodo tribuit.

(79) In codice hic ἦν ἐὰν· sed in textu Actuum

ἦν ἂν.

(80) In textu Actuum habet κακώσουσιν ἔτη.

(81) In textu Actuum legit, ἐν ᾧ ἕστηκας.

(82) In eodem textu, ἀποστελῶ.

(83) In eodem textu, γέγονεν.

lum Moloch, et sidus dei vestri Rempham, figuras A
quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans
Babylonem, *ibid.* 42.

XVII. Psalmi cxxxi, *vers.* 5. Petiit ut inveniret
tabernaculum Dei Jacob, *ibid.* 46.

XVIII. Aggæi prophetæ: Cælum mihi sedes est;
terra autem scabellum pedum meorum. Quam do-
mum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis
locus requietionis meæ est? Nonne manus mea fecit
hæc omnia? *ibid.* *vers.* 49.

XIX. Isaïæ prophetæ, *cap.* liii, *vers.* 7. Tan-
quam ovis ad occisionem ductus est, et sicut
agnus coram tondente se, sine voce, sic non ape-
ruit os suum. In humilitate iudicium ejus sublatum
est. Generationem ejus quis enarrabit? Quoniam
tollitur e terra vita ejus, *cap.* viii, 32.

XX. Regum I Inveni David filium Jesse, virum
secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates
meas, *cap.* xiii, *vers.* 23.

XXI. Matthæi evangelistæ *cap.* iii, *vers.* 11. Quem
me arbitramini esse, non sum ego: sed ecce venit
post me, cujus non sum dignus calceamenta pedum
solvere, *ibid.* *vers.* 25.

XXII. Psalmi II, *vers.* 7. Filius meus es tu, ego
hodie genui te, *ibid.* *vers.* 33.

XXIII. Isaïæ prophetæ *cap.* lv, *vers.* 3. Dabo
vobis sancta David fidelia, *ibid.* 34.

XXIV. Habacuc prophetæ, *cap.* i, *vers.* 5. Videte
ergo ne superveniat vobis, quod dictum est in pro-
phetis, Videte, contemptores, et admiramini, et dis-
perdimini, quia opus operor ego in diebus vestris, C
opus quod non credetis, si quis enarraverit vobis,
cap. xiii, 41.

XXV. Isaïæ prophetæ *cap.* xlix, *vers.* 6. Posui
te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad
extremum terræ, *ibid.* 47.

XXVI. Amos prophetæ *cap.* ix, *vers.* ii. Post hæc
revertar, et reædificabo tabernaculum David quod
cecidit, et diruta ejus reædificabo, et erigam
illud, ut requirant cæteri hominum Dominum, et
omnes gentes super quas invocatum est nomen
meum, dicit Dominus faciens hæc, *cap.* xv, 16.

XXVII. Arati astronomi et Homeri poetæ, Ipsius
enim et genus sumus, *cap.* xviii, 28.

XXVIII. Ex Constitutionibus, Beatius est magis
dare, quam accipere, *cap.* xx, 55.

XXIX. Exodi *cap.* xxii, *vers.* 28. Principem po-
puli tui non maledices, *cap.* xxiii, 5.

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(84) In textu Actuum, Παφάν.

(85) Hic locus non apud Aggæum, sed apud
Isaiam *cap.* lxvi, 4, legitur. Sed tam hic quam ad
marginem textus Actuum, et in antecedenti testi-
moniorum elencho Euthalius Aggæo tribuit.

(86) Locus iste ad Psalmum lxxxvii, 21, perti-
net; quare non video cur Euthalius ubique librum
primum Regum laudet, in quo varia quidem de Da-
vide habentur, sed verba ista de eodem non legun-
tur.

(87) In cod. hic est τί με etc., sed in textu τίνα

τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Παφάν (84), τοὺς τύπους,
οὓς ἐποίησατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. Καὶ μετοικῶ ὑμᾶς
ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.

Ψαλμοῦ ρλα', Ἡτήσατο εὐρεῖν σκῆνωμα τῷ Θεῷ
ΐακώβ.

Ἀγγαίου προφήτου (85), Ὁ οὐρανός μοι θρόνος· ἡ
δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Ποῖον οἶκον οἰκοδο-
μήσετέ μοι, λέγει Κύριος; ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύ-
σεώς μου; Οὐχὶ ἡ χεὶρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;

Ἡσαίου προφήτου, Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν
ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνός ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν
ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ
ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. Τὴν δὲ γε-
νεάν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; Ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς
B ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

(86) Βασιλειῶν α'. Εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα
κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελή-
ματά μου.

Ματθαίου εὐαγγελιστοῦ, Τίνα με (87) ὑπονοεῖτε
εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, οὗ
οὐκ εἰμὶ ἱκανός τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λύσαι.

Ψαλμοῦ β', Υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέν-
νηκά σε.

Ἡσαίου προφήτου, Δώσω ὑμῖν τὰ ὄσια Δαβὶδ τὰ
πιστά.

Ἀμβακούμ προφήτου (88), Βλέπετε οἶν μὴ ἐπέλθῃ
ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις, Ἴδετε, οἱ
καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι
C ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον
ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

Ἡσαίου προφήτου, Τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ
εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

Ἀμῶς προφήτου, Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ
ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ
τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω
αὐτήν· ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀν-
θρώπων τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς
ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος
ὁ ποιῶν ταῦτα.

Ἀράτου ἀστρονόμου καὶ Ὀμήρου ποιητοῦ, Τοῦ γὰρ
D καὶ γένος ἐσμὲν.

Ἐκ τῶν διατάξεων (89), Μακάριόν ἐστι μᾶλλον δι-
δόναι, ἢ λαμβάνειν.

Ἐξόδου, Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἔρεῖς κα-
κῶς.

με, quam lectionem et hic sequi placuit.

(88) Omissus est hic ab Euthalio, seu potius a li-
brario numerus xxiv, quia est pars testimonii su-
pra num. 4, relati ex Psalmo xv. Ad marginem ta-
men textus Actuum ita adnotatur: Ψαλμοῦ ιε', ββ'.
quod explico Ψαλμοῦ ιε', ἐκ δευτέρου. Psalmi. xv,
secunda vice. Hoc etiam testimonium omittitur in
Vat. cod., n. 367

(89) Locus iste legitur in Constitutionibus apo-
stolicis lib. iv, cap. 3.

Ἦσαίτου προφήτου, Πορεύθητι πρὸς λαὸν τοῦτον, A καὶ εἶπὸν· Ἄκοῦ ἄκούσατε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε (90), καὶ οὐ μὴ ἴδῃτε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσίν αὐτῶν (91) βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοὺς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσίν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι (92) αὐτούς.

Ἄπασαι αἱ μαρτυρίαι τῶν Πράξεων λα΄.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ (93)

Τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων.

Πράξεις (94) ἀποστόλων τὸ βιβλίον καλεῖται, ἐπειδὴ τὰς πράξεις ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων περιέχει. Ὁ δὲ διηγούμενος ταῦτα (95), ἐστὶν Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστῆς, ὁ καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον συγγράφων· συναπεδήμει γὰρ (96) τοῖς τε ἄλλοις ἀποστόλοις, καὶ μάλιστα τῷ Παύλῳ, καὶ εἰδὼς ἀκριθῶς γράφει. Διηγεῖται δὲ ἐν αὐτῷ (97) πῶς ὑπὲρ ἀγγέλων (98) ὑπολαβόντων ἀνελήφθη ὁ Κύριος, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκχυσιν γενομένην ἐν τῇ Πεντηκοστῇ ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ πάντας τοὺς τότε παρόντας, τὴν τε κατάστασιν τοῦ Μαθθαίου ἀντὶ Ἰούδα τοῦ προδότου, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἑπτὰ διακόνων, καὶ τὴν ἐκλογὴν (99) τοῦ Παύλου, καὶ ὅσα ἔπαθε, καὶ τέλος (1) τὴν εἰς Ῥώμην ἀποδημίαν αὐτοῦ. Τῶν (2) μὲν οὖν δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματα ἐστὶ ταῦτα· πρῶτος (3) Σίμων, ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰάκωβος (4) ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Φίλιππος, καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς, καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Θαδδαῖος (5)· Σίμων ὁ Καναναῖος (6), καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδούς αὐτόν (7)· ἀλλὰ τοῦ Ἰούδα προδότου γενομένου, καὶ ἀπολομένου, κατεστάθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων Ματθαίας, καὶ συγκατηριθμήθη τοῖς ἑνδεκά ἀποστόλοις

XXX. Isaiae prophetæ cap. vi, 6, 9. Vade ad populum istum, et dic ad eos : Aure audietis, et non intelligetis ; et videntes videbitis, et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos suos compresserunt, ne forte videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos, cap. xxviii, 26.

Cuncta testimonia Actuum apostolorum sunt xxxi.

ARGUMENTUM

Libri Actuum apostolorum.

Acta apostolorum hic liber vocatur, quoniam gesta omnium simul apostolorum continet. Eorundem autem narrator, Lucas est evangelista qui librum hunc conscripsit : nam una cum apostolis, et præsertim cum Paulo peregrinatus fuit, eaque scribit quorum certam notitiam habuit. Narrat autem quomodo angelis suscipientibus, in cælum assumptus sit Dominus, et quinquagesimo post ejus resurrectionem die Spiritus sanctus in illos omnes qui tunc aderant, descenderit. Narrat præterea Matthiæ substitutionem in Judæ proditoris locum, septem diaconorum creationem, Paulique electionem, et quæcunque passus est, denique ejusdem profectionem ad urbem Romam. Duodecim autem apostolorum nomina sunt hæc : primus Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi filius, et Joannes frater ejus, Philippus et Bartholomæus, Thomas et Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi filius et Thaddæus, Simon Cananæus et Judas Iscariotes qui Jesum prodidit. Sed postquam Judas, perpetrata jam prodicione, periit, in ejus locum Matthias ab apostolis substitutus est, et annumeratus est cum undecim apostolis. Post hæc autem vocatus est etiam

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(90) Tam hic quam in textu Actuum, βλέψεται scribitur ; sed nobis librarii error esse videtur ista lectio.

(91) In textu Actuum deest αὐτῶν, atque etiam in versione LXX interpretum.

(92) In editione LXX interpr. ἰάσωμαι.

(93) Argumentum hoc cum omnibus quæ sequuntur usque ad finem indicis capitum libri Actuum apostolorum, subjungitur præfationi supra editæ, tam in Vaticano cod. n. 367, quam in Lolliniano : cætera partim omittuntur in eisdem codicibus, partim habentur post indicem capitulorum.

(94) In Lolliniano codice, et apud OEcumenium ita incipit hic prologus, Ἔστιν ὁ διηγούμενος τὰς Πράξεις τῶν ἀποστόλων Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστῆς· Ἀντιοχεὺς γὰρ οὗτος ὑπάρχων τὸ γένος, ἱατρός τε τὴν ἐπιστήμην, συναπεδήμει τοῖς ἀποστόλοις. Ita et in Urbinatensi.

(95) Vaticanus num. 363, αὐτάς. Alter Vaticanus, ταύτας.

(96) In Vaticano cod. num. 367, hic inferuntur verba sequentia, Ἀντιοχεὺς γὰρ οὗτος ὑπάρχων τὸ γένος, ἱατρός τε τὴν ἐπιστήμην· συναπεδήμει γάρ.

(97) Codex Urbinas et Lollinianus non habet, ἐν αὐτῷ, nec OEcumenius, qui pro πῶς, habet ὡς.

(98) Vaticanus codex num. 367, πῶς ἀγγέλων.

(99) Male Vaticanus num. 363, ἐκδοχῆν.

(1) In Vaticano codice num. 367, hic inseruntur sequentia verba, καὶ ὅσα οἱ ἀπόστολοι διὰ προσευχῆς καὶ τῆς εἰς αὐτὸν τὸν Χριστὸν πίστεως ἐθαυματούργησαν, καὶ τέλος, cæt. Ita Urbinas, Lollinianus et edita apud OEcumenium, nisi quod post ἐθαυματούργησαν, statim subdunt, τῶν δὲ ἀποστόλων.

(2) Vaticanus num. 367, τῶν δὲ ἀποστόλων.

(3) In Lolliniano, Urbinatensi et apud OEcumenium deest πρῶτος.

(4) In Lolliniano, Urbinatensi et apud OEcumenium est, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, Φίλιππος. Cod. autem Vatic. n. 363, concordat cum Regio-Alexandrino ; sed ponit infra inter Matthæum et Jacobum Alphæi.

(5) In codice Vaticano num. 367, Urbinatensi et Lolliniano, Θαδδαῖος ὁ καὶ Ἰούδας.

(6) In Urbinatensi et Lolliniano est, Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Ματθαίας ὁ συγκαταψηφισθεὶς μετὰ τῶν ἑνδεκά ἀντὶ τοῦ προδότου, τῶν δὲ ἐγκατασταθέντων, cæt. ut infra. Cætera desunt. Ita et apud OEcumenium, licet in aliquibus depravata sit ejus lectio.

(7) In Vaticano num. 363, παραδούς Χριστόν, et mox habet, καὶ ἀπολωμένου.

ad apostolatam Paulus, vas electionis, et missus est ipse quoque cum Barnaba, ad evangelizandum ubique gentibus Dominum. Diaconorum autem quos apostoli constituerunt, nomina sunt hæc: primus Stephanus, deinde Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas et Nicolaus. Horum apostolorum et diaconorum gesta, et miracula ab ipsis patrata Lucas narrat; sunt autem hæc: Petrus et Joannes in nomine Domini curarunt claudum ab utero matris suæ, qui ad templi portam quæ speciosa dicebatur, sedebat, *cap. iii.* Petrus Ananiam et Sapphiram ipsius uxorem, fraudare de eo quod Deo promiserant, deprehensos increpat, ac repente mortui sunt, *cap. v.* Petrus Æneam paralyticum in grabato jacentem surgere jussit, *cap. ix.* Petrus Joppe mortuam Dorcadem, suis ad Deum precibus excitavit a mortuis, *ibid.* Petrus vas e cælo delapsum, plenum omni animalium genere vidit, *cap. x.* Petri umbra, super ægrotos cadens, sanavit eos, *cap. v.* Petrus custoditus vinculisque astrictus in carcere, ab angelo, insciis qui eum custodiebant militibus, liberatus est, Herodesque vermibus exesus occubuit, *cap. xiii.* Stephanus faciebat prodigia et miracula, *cap. vi.* Philippus eunuchum legentem Isaiam deprehendit, et baptizavit eum, *cap. viii.* Idem Philippus in Samaria multos malos spiritus ejecit, pluresque claudi ac paralytici ab eo curati sunt, *ibid.* Paulus cum Damascum appropinquaret, visionem vidit, ac statim in Evangelii præconem evasit, *cap. ix.* Paulus Lystri a nativitate claudum in nomine Domini sanavit, *cap. xiv.* Paulus per visionem nocturnam in Macedoniam vocatus est, *cap. xvi.* Paulus mulierem, habentem spiritum Pythonem, Philippis liberat, *ibid.* Paulus et Silas in carcerem, pedibus ligno constrictis, conjecti sunt; media autem nocte facto terræ motu, eorum vincula soluta sunt, *ibid.* A corpore Pauli deferebant sudaria super infirmos, iique curabantur, *cap. xix.* Paulus Troade Eutychem, qui e fenestra lapsus obierat, suscitavit, dicens: Anima ejus in ipso est. *cap. xx.* Paulus in Cypro Elymam ma-

δωδέκατος (8). Μετά δὲ ταῦτα ἐκλήθη καὶ ὁ Παῦλος σκεῦος ἐκλογῆς, καὶ ἀπεστάλη καὶ αὐτὸς μετὰ Βαρνάβα εὐαγγελίζεσθαι τὸν Κύριον τοῖς ἔθνεσιν πανταχῆ. Τῶν δὲ κατασταθέντων (9) τῶν διακόνων παρὰ τῶν ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος (10) Στέφανος, εἶτα Φίλιππος καὶ Πρόχωρος, καὶ Νικάνωρ, καὶ Τίμων, καὶ Παρμενάς, καὶ Νικόλαος. Τούτων τῶν ἀποστόλων (11) καὶ διακόνων τὰς πράξεις διηγεῖται ὁ Λουκᾶς, καὶ σημεῖα παρ' αὐτῶν γενόμενα· καὶ ἐστίν, ἃ ἐξηγεῖται σημεῖα, ταῦτα· (12) Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἐθεράπευσαν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου τὸν ἐκ γενετῆς χωλόν, τὸν ἐν τῇ ὥρᾳ πύλη καθήμενον. Πέτρος Ἀνανίαν καὶ Σάπφειραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἤλεγξε νοσοφισαμένους ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας τῆς εἰς τὸν Θεόν, καὶ γέγονασι παραχρῆμα νεκροί. Πέτρος (13) τὸν παράλυτον Αἰνέαν ἀνέστησε. Πέτρος ἐν Ἰόππῃ τὴν ἀποθανοῦσαν Δορκάδα εὐξάμενος ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Πέτρος τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ σκεῦος καθιέμενον πλήρες παντὸς ζώου ἐώρακεν. Πέτρον ἡ σκιά, ἐρχομένη ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας, ἐθεράπευσεν αὐτούς. Πέτρος τηρούμενος καὶ δεδεμένος ἐν τῇ φυλακῇ ὑπ' ἀγγέλου ἀπελύθη, μὴ εἰδόντων τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὁ Ἡρώδης σκωληκόβρωτος ἐξέψυξε. Στέφανος ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα. Φίλιππος (14) τὸν εὐνοῦχον ἐπέστησεν ἀναγινώσκοντα τὸν Ἡσαΐαν, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. Ὁ αὐτὸς Φίλιππος ἐν Σαμαρείᾳ πολλὰ πνεύματα ἐξέβαλεν, καὶ χωλοὶ καὶ παραλελυμένοι ἐθεραπεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Παῦλος ἐγγίζων τῇ Δαμασκῷ, εἶδεν ὄπτασιαν, καὶ εὐθὺς γέγονεν εὐαγγελιστής. Παῦλος ἐν Λύστροις, χωλόν (15) ἐκ γενετῆς ὄντα ἔασατο (16) ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Παῦλος ἀπὸ ὄπτασις εἰς Μακεδονίαν ἐκλήθη. Παῦλος, γυναῖκα, τὴν ἔχουσαν πνεῦμα Πύθωνος, ἐκαθάρισεν ἐν Φιλίπποις. Παῦλος καὶ Σίλας εἰς φυλακὴν ἐβλήθησαν, καὶ ἠσφαλισμένους εἶχον τοὺς πόδας ἐν τῷ ξύλῳ· ἐν δὲ τῷ μεσονυκτίῳ σεισμὸς γέγονεν, καὶ λέλυται αὐτῶν τὰ δεσμά. Ἀπὸ τοῦ χρωτὸς Παύλου ἀπέφερον (17) σουδάριον ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας (18), καὶ ἐθεραπεύοντο. Παῦλος ἐν Τρωάδι πεσόντα Εὐτυχον ἀπὸ τῆς θυρίδος, καὶ ἀποθανόντα, ἤγειρε, λέγων· Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. Ὁ Παῦλος ἐπ-

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(8) Post ἀποστόλοις statim sequitur in Vaticano n. 567, τῶν δὲ κατασταθέντων· quæ autem hic de Pauli vocatione habentur, inserit infra post diaconorum nomina.

(9) Hucusque codex Vaticanus num. 563, in quo statim inepte subjungitur programma quoddam ab Euthalio catholicis Epistolis prælixum, de quo suo loco sermo erit.

(10) In Lolliniano et Vaticano, num. 567, deest πρῶτος, et sequitur Στέφανος, Φίλιππος, καὶ, ut apud Œcumenium.

(11) Post Νικόλαος, in Vaticano codice num. 567, ea subnectuntur, quæ supra de Pauli vocatione habentur, et statim sequitur, τούτων τῶν ἀποστόλων, cæt. Horum etiam nonnulla apud Œcumenium hic inseruntur, nil discrepante Lolliniano codice. At in Urbinate quædam subjunguntur de Pauli vocatione ejusque martyrio, quæ inferius habentur in fine præfationis Euthalii in Epistolas Pauli, nec aliud quidpiam habet ex hisce Euthalii prolegome-

nis in Acta apostolorum.

(12) Hæc miracula eo ordine quo in Actuum libro narrantur, Œcumenius recenset; nos tamen eorum seriem, ab Euthalio institutam, ad Regio-Alexandrinum codicem hîdem repræsentavimus.

(13) Hoc Petri miraculum ex Lolliniano et Vaticano codice num. 567, supplevimus; sed in Vaticano mox sexto loco post Petri visionem collocatur.

(14) In Vaticano codice num. 567, et in Lolliniano prius ponitur Philippi prædicatio per Samariam, et deinde Eunuchi conversio, juxta ordinem in Actuum libro servatum.

(15) In Regio-Alexandrino codice male scribitur, Ἐνέαν χωλόν.

(16) Lollinianus codex, ἐθεράπευσεν.

(17) Lollinianus codex, ἐπέφερον.

(18) Vaticanus codex num. 567, ἀσθενοῦντας καὶ θαυμασιωτάτας.

τίμησεν ἐν Κύπρῳ τῷ μάγῳ Ἑλύμα, καὶ ἐγένετο τυφλὸς αὐτὸς ὁ μάγος. Παῦλος ὡς ἔπλεεν ἐν Ῥώμῃ (19) ἐχειμάσθησαν αὐτὸς τε, καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἐπὶ νυχθήμερα ἰδ'· πάντων τε προσδοκῶντων ἀποθανεῖν, ἐπιστάς ὁ Κύριος, εἶπεν αὐτῷ τῷ Παύλῳ, ὅτι διὰ σὲ καχάρισμαι τούτοις τὸ ζῆν, καὶ ἐσώθησαν. Ἐξεληθόντα τὸν Παῦλον ἀπὸ τοῦ πλοίου ἐχιδνα (20) ἔδακεν, καὶ οἱ μὲν πάντες ἐνόμιζον αὐτὸν γίνεσθαι νεκρὸν· ὡς δὲ ἀπαθὴς ἔμεινεν, ἐνόμισαν αὐτὸν εἶναι Θεόν. Τὸν πατέρα τοῦ Πουπλίου ἐν τῇ νήσῳ δυσεντερία συνεχόμενον χειροθετήσας ἴασατο ὁ Παῦλος· καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἐν τῇ νήσῳ, ἐθεράπευσεν ὁ Παῦλος.

ΛΠΟΔΗΜΙΑ.

Παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Ἀπὸ Δαμασκοῦ ἤρξατο, καὶ ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ· ἐκεῖθεν εἰς Ταρσόν· ἐκεῖθεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πάλιν δεύτερον (21) εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ πάλιν δεύτερον εἰς Ἀντιόχειαν, κακείθεν ἀφορισθεὶς μετὰ Βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολήν, κατῆλθεν εἰς Σελεύκειαν· εἶτα εἰς Κύπρον, ἐνθα καὶ Παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. Εἶτα εἰς Πέργην· εἶτα εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας· εἶτα εἰς Ἰκόνιον· εἶτα εἰς Λύστραν καὶ Δέρβην τῆς Λυκαονίας· εἶτα εἰς Παμφυλίαν· εἶτα (22) εἰς Πέργην· εἶτα εἰς Ἀττάλειαν. Εἶτα πάλιν τρίτον εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας· εἶτα πάλιν τρίτον (23) εἰς Ἱερουσαλήμ διὰ τὴν περιτομήν· εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς Ἀντιόχειαν· εἶτα διῆλθεν (24) εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τὴν Κιλικίαν. Εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς Δέρβην καὶ Λύστραν. ἐνθα τὸν Τιμόθεον περιέτεμεν· εἶτα εἰς τὴν Φρυγίαν, καὶ Γαλατικὴν χώραν· εἶτα εἰς Μυσίαν· εἶτα εἰς Τρωάδα, κακείθεν εἰς Νέαν πόλιν (25)· εἶτα εἰς Φιλίππους τῆς Μακεδονίας· εἶτα διελθόντες τὴν Ἀμφίπολιν, καὶ Ἀπολλωνίαν (26) ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην. Εἶτα εἰς Βέροιαν (27)· εἶτα εἰς Ἀθήνας· εἶτα εἰς Κόρινθον· εἶτα εἰς Ἐφεσον· εἶτα εἰς Καισάρειαν· εἶτα δεύτερον εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας· εἶτα εἰς τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν· εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς Ἐφεσον. Εἶτα διελθὼν (28) τὴν Μακεδονίαν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, κακείθεν διελθόντες τὴν Μακεδονίαν, ἦλθον πάλιν δεύτερον εἰς Φιλίππους, καὶ ἀπὸ Φιλίππων πάλιν (29) εἰς Τρωάδα, ἐνθα τὸν Εὐτυχὸν ἤγειρε πεσόντα. Εἶτα εἰς τὴν Ἄσσον, εἶτα εἰς Μιτυλήνην· εἶτα ἀντικρυς Χίου· εἶτα εἰς Σάμον· κακείθεν εἰς Μίλητον, ἐκεῖθεν μεταπεμφόμενος τοὺς ἐν Ἐφέσῳ, ὠμίλησεν αὐτοῖς. Εἶτα εἰς Κῶν (30)· εἶτα εἰς Ῥόδον· κακείθεν εἰς Πατάρας (31)· κακείθεν εἰς Τύρον· εἶτα εἰς Πτωλεμαῖδα· κακείθεν εἰς Καισάρειαν· κακείθεν πάλιν

A gum increpavit, et cæcus factus est ipse magus, cap. xiii. Cum Romam versus navigaret Paulus, tempestatem passi sunt ipse, et quotquot cum ipso in navi erant, quatuordecim diebus ac noctibus totidem. Omnibus autem sese perituros esse putantibus, astans Dominus Paulo dixit: Propter te his vitam concedo; et salvati sunt, cap. xxvii. Egressum e navi Paulum vipera momordit: et omnes quidem arbitrabantur fore ut moreretur, verum cum illæsus permansisset, existimaverunt ipsum esse Deum, cap. xxviii. Patrem Publii in insula in quam appulerant, dysenteria laborantem, Paulus manibus in pristinam salutem restituit, *ibidem*.

PEREGRINATIONES

Pauli apostoli.

B

A Damasco peregrinationem exorsus, Jerusalem ascendit, inde Tarsum, et ab eo loco Antiochiam, rursusque secundo Hierosolymam, ac iterum secundo Antiochiam; et inde cum Barnaba segregatus ad apostolatam, descendit Seleuciam, deinde Cyprum, ubi et Paulus vocari cœpit. Deinde Pergen venit, postea Antiochiam Pisidiæ: inde Iconium, exinde Lystram et Derben Lycaoniæ; deinde in Pamphyliam, postea Pergen, postmodum Attaliam. Deinde rursus tertio Antiochiam Syriæ, et postea tertio Jerusalem propter circumcisionem; postea rursus quarto Antiochiam. Deinde Syriam pertransivit ac Ciliciam; exinde rursus secundo Derben ac Lystram, ubi et Timotheum circumcidit. Deinde in Phrygiam et Galaticam regionem ivit, mox in Mysiam, postea Troadem, et inde Neapolim, exinde Philippos Macedoniæ urbem. Postmodum, ubi Amphipolim ac Appolloniam pertransissent, venerunt Thessalonicam, postea Berrhæam, exinde Athenas, deinde Corinthum, postea Ephesum, inde Cæsaream, postmodum secundo Antiochiam Pisi-diæ, deinde in Galaticam regionem ac Phrygiam, unde rursus secundo Ephesum; postea itinere facto per Macedoniam, venit in Græciam, et inde cum rursus pertransissent Macedoniam, secundo venerunt Philippos, et a Philippis rursus Troadem, ubi Euty-chum qui ceciderat, suscitavit. Hinc Asson, deinde Mitylenem, postmodum in partes quæ sitæ sunt contra Chium, exinde Samum, et inde Miletum, ubi accitis his qui Ephesi erant, allocutus est eos. Hinc Coum venit, postea Rhodum, et inde Pataram, hinc Tyrum, postea Ptolemaidem, indeque Cæsaream, et hinc rursus ascendit quarto Hierosoly-miam, unde transmissus est Cæsaream, ac tandem

C

D

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(19) Œcumenius ἐπὶ Ῥώμην.

(20) Lollinianus cod. ἔχῃς.

(21) Œcumenius ἐκ δευτέρου.

(22) Adverbium εἶτα, in Vaticano num. 367, et Lolliniano habetur, in cæteris deest.

(23) In Lolliniano codice tertius Hierosolymitanum iter, Antiocheo tertio præponitur.

(24) Œcumenius, Lollin. et Vat. n. 367, διῆλθεν τὴν.

(25) Vaticanus num. 367 Νεάπολιν.

(26) In Regio-Alexandr. est Ἀπολλωνίδα.

(27) Lollinianus εἰς Βερόριαν.

(28) Lollin. cod. διελθόντες, et mox, ἦλθον.

(29) Lollinianus cod. et Œcumenius non habent πάλιν.

(30) Lollinianus codex εἰς Κῶ.

(31) Codex Regio-Alexandrin. πάτρας. Vaticanus n. 367 et Lollinianus πάτρας.

vinculis constrictus Romam, hoc pacto: A Cæsarea Sidonem venit, hinc Myram Lyciæ, postea Cnidum, ac inde mala multa passi in insulam venerunt, ubi vipera manum ejus sine læsione ulla momordit. Deinde Syracusas pervenit, postea Rhegium, et inde Puteolos, unde pedes Romam ascendit, occurrentibus ipsi fratribus ad Appii Forum et tres Tabernas. Denique ingressus Romam, cum multo tempore ibi docuisset, tandem in ipsa urbe Roma martyrio vitam terminavit.

ELENCHIUS

Capitum libri Actuum apostolorum.

A Patribus nostris atque magistris formam exemplumque mutuati, hunc capitum elenchem modeste, ut par est, scribere aggredimur, veniam temeritatis ab unoquoque vestrum qui lecturi estis, poscentes, si ætate juvenes et a doctrinis mediocriter instructi, id operis, piorum precibus adjuti, moliti sumus. Hunc itaque capitum elenchem juxta Lucæ evangelistæ narrationem facimus, atramento, scilicet, integra capita, cinnabari vero particulares eorundem subdivisiones designantes. Versus xvii.

CAPITA ACTUUM APOSTOLORUM.

I. De doctrina quam Christus a resurrectione tradidit, et quomodo suis apparuerit discipulis, et de promissione doni Spiritus sancti; et quomodo Christum ad cælos ascendentem viderint, et quæ fuerit ascensus ipsius ratio, deque magnifico et secundo illius adventu.

II. Petri allocutio ad discipulos de morte et apostolatu Judæ proditoris, cap. i, 15.

i. In quo de Matthiæ substitutione, qui per orationem sortitus est apostolatum, gratia Dei, *ibid.* 25.

III. De divino sancti Spiritus super eos, qui crediderunt adventu, in die Pentecostes, cap. ii, 1.

i. In quo Petrus astantes edocet, *ibid.* 14.

ii. De eo adventu ex prophetis, *ibid.* 17.

iii. De passione, resurrectione et assumptione Christi, deque dono Spiritus sancti, *ibid.* 22.

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(32) Vaticanus num. 367, et Lollinianus et Œcumenius Μύραν.

(33) Cod. Vat. n. 367 εις Μελίτην τὴν νῆσον.

(34) Lollinianus codex, καθήψε.

(35) Œcumenius et cod. Lollinianus ἄχρως Ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν Ταβερῶν.

(36) Vaticanus num. 367, κάκειθεν.

(37) Vaticanus num. 367, Lollinianus et Œcumenius non habent ἐκεῖ.

(38) Præfatiuncula ista cum subsequentibus capitulis subjungitur peregrinationibus sancti Pauli etiam in Vaticano cod 367, eamque excipit enumeratio testimoniorum, quæ ex aliis sacræ Scripturæ libris in apostolorum Actis afferuntur, ei prorsus similis, quæ in prima Œcumenii editione reperitur. Eadem præfatiuncula in Lolliniano quoque codice

ἀνήλθεν τέταρτον εἰς Ἱερουσαλήμ. κάκειθεν παρέμφθη εἰς Καισάρειαν καὶ λοιπὸν θέσμιος ἐπὶ Ῥώμην οὕτως. ἀπὸ Καισαρείας ἦλθεν εἰς Σιδῶνα. κάκειθεν εἰς Μύραν (32) τῆς Λυκίας. εἶτα εἰς Κνίδον. κάκειθεν πολλὰ παθόντες ἦλθον εἰς τὴν νῆσον (33). ἐνθα ἡ ἔχιδνα καθήψατο (34) τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς Συρακούσας. εἶτα εἰς Ῥήγιον. κάκειθεν εἰς Ποτιόλους. κάκειθεν πεζὸς ἀνήλθεν εἰς Ῥώμην, ἀπαντησάντων αὐτῷ τῶν ἀδελφῶν εἰς Ἀππίου φόρον (35), καὶ τρεῖς Ταβερνάς. καὶ λοιπὸν (36) εἰσελθὼν εἰς Ῥώμην, καὶ διδάξας ἐκεῖ (37) χρόνον ἰκανὸν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

ΕΚΘΕΣΙΣ (38)

Κεφαλαίων τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων.

B Ἐκ Πατέρων ἡμεῖς καὶ διδασκάλων τὸν τρόπον καὶ τὸν τύπον ὠφελημένοι, ἐχειροῦμεν μετρίως τῆδε τῶν κεφαλαίων (39) ἐκθέσει, αἰτοῦντες συγγνώμην προπετείας ἡμεῖς, οἱ νέοι χρόνων τε, καὶ μαθημάτων παρ' ὑμῶν ἐκάστου τῶν ἀναγινωσκόντων, εὐχῆ τῇ ὑπὲρ ἡμῶν, τὴν συμπεριφορὰν κομιζόμενοι. Ἐκτιθέμεθα γοῦν αὐτὴν καθ' ἱστορίαν Λουκᾶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ, καὶ συγγραφέως. Τοιγαροῦν διὰ μὲν (40) τοῦ μέλανος αὐτοτελεῖ τὰ κεφάλαια. διὰ δὲ τοῦ κινναβάρως τὰς ἐν μέρει τούτων ἐχομένας ὑποδιαίρέσεις ἐσημειωσάμεθα. Στίχοι ιζ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ (41).

C Περὶ τῆς ἀναστάσεως διδασκαλίας Χριστοῦ καὶ ὀπτασίας πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ περὶ ἐπαγγελίας τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς, θεᾶς τε καὶ τρόπου τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ περὶ τῆς ἐνδόξου καὶ δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας.

Πέτρου διάλογος πρὸς τοὺς μαθητευθέντας περὶ θανάτου καὶ ἀποστολῆς Ἰούδα τοῦ προδότη.

Ἐν ᾧ περὶ ἀντεισαγωγῆς Ματθίου κληρωθέντος χάριτι Θεοῦ διὰ προσευχῆς.

Περὶ θείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως ἐν ἡμέρῃ Πεντηκοστῆς, γενομένης εἰς τοὺς πιστεύσαντας.

Ἐν ᾧ Πέτρου κατήχησις (42).

Περὶ τούτου ἐκ τῶν προφητῶν.

Περὶ πάθους, καὶ ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως Χριστοῦ, δωρεᾶς τε τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

habetur.

(39) Vaticanus num. 367 et Lollinianus τῆδε τῇ τῶν κεφαλαίων.

(40) Ita iidem codices, in aliis deest μὲν.

(41) Capita ista Actuum apostolorum una cum aliis quatuordecim Pauli, et septem catholicarum Epistolarum capitulorum elenchis, ab Euthalio elucubratis, edita sunt cum Œcumenii operibus, atque etiam in Stephaniana Novi Fœderis editione; sed utrobique omisse sunt ὑποδιαίρέσεις, hoc est, subdivisiones capitum ab Euthalio excogitatae, quas nos tam in Græco, quam in Latino textu minusculis numerorum notis ad scriptorum codicum fidem representavimus.

(42) Hæc subdivisio cum sequenti, unam subdivisionem facit in aliis scriptis codd.

Περὶ πίστεως τῶν παρόντων, καὶ τῆς διὰ τοῦ βα- A
πτίσματος αὐτῶν σωτηρίας.

Περὶ ὁμονοίας κοινωφελοῦς, καὶ προσθήκης τῶν
πιστευόντων.

Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς
χωλοῦ, Πέτρου τε κατηγήσεως ἐλεγκτικῆς, συμ-
παθητικῆς, συμβουλευτικῆς πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν.

Ἐν ᾧ ἐπιστάσια τῶν ἀρχιερέων, ζήλω τοῦ γεγο-
νότος, καὶ κρίσις τοῦ θαύματος, Πέτρου τε ὁμολογία
τῆς Χριστοῦ δυνάμεως τε καὶ χάριτος (43).

Περὶ ἀπειλῆς τῶν ἀρχιερέων προστατόντων, ὡς
οὐ δεῖ παρῥησιάζεσθαι ἐπὶ τῷ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ,
καὶ ἀνέσεως τῶν ἀποστόλων.

Εὐχαριστία ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῆς τῶν ἀπο- B
στόλων πιστῆς καρτερίας.

Περὶ ὁμοψύχου, καὶ καθολικῆς κοινωνίας τῶν πι-
στευσάντων.

Ἐν ᾧ περὶ Ἀνανίου καὶ Σαπφείρης, καὶ πικρᾶς
αὐτῶν τελευτῆς.

Ὅτι τοὺς ἀποστόλους ἐμβληθέντας τῷ δεσμοτη-
ρίῳ, ἄγγελος Θεοῦ νύκτωρ ἐξέσωσεν, ἐπιτρέψας ἀκω-
λύτως κηρύσσειν τὸν Κύριον.

Ἐν ᾧ ὅτι τῇ ἐξῆς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς πάλιν συλ-
λαβόμενοι, ἐφ' ᾧ μηκέτι διδάσκειν, μαστίξαντες
ἀπέλυσαν.

Γαμαλιήλου γνώμη πιστῆ περὶ τῶν ἀποστόλων
μετὰ παραδειγμάτων τινῶν καὶ ἀποδείξεων. C

Περὶ χειροτονίας τῶν ἐπτὰ διακόνων.

Ἰουδαίων ἐπανάστασις καὶ συκοφαντία κατὰ Στε-
φάνου, αὐτοῦ τε δημηγορία περὶ τῆς πρὸς Ἀβραάμ
διαθήκης τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ τῶν δώδεκα πατριαρ-
χῶν.

Ἐν ᾧ τὰ περὶ τοῦ λιμοῦ καὶ πυρῶν καὶ ἀνα-
γνωρισμοῦ τῶν υἱῶν Ἰακώβ, καὶ περὶ γενέσεως
Μωϋσέως καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν θεοφανείας ἐν ὄρει
Σινᾷ γενομένης.

Περὶ τῆς ἐξόδου καὶ μοσχοποιίας τοῦ Ἰσραὴλ
ἄχρι χρόνων Σαλομῶντος, καὶ τῆς τοῦ ναοῦ κατα-
σκευῆς.

Ὁμολογία τῆς ὑπερουρανίου δόξης Ἰησοῦ Χρι- D
στοῦ ἀποκαλυφθείσης Στεφάνου, ἐφ' ἣ λιθόλευστος
γενόμενός αὐτός Στέφανος εὐσεβῶς (44) ἐκοιμήθη.

Περὶ διωγμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ταφῆς Στεφά-
νου.

Ἐν ᾧ περὶ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου πολλοὺς ἰασα-
μένου ἐπὶ τῆς Σαμαρίας (45).

Περὶ Σιμῶνος τοῦ Μάγου πιστεύσαντος, καὶ βαπτι-
σθέντος σὺν ἑτέροις πλείοσιν.

Ἐν ᾧ περὶ τῆς Πέτρου καὶ Ἰωάννου πρὸς αὐτοὺς

iv. De astantibus ad Christi fidem conversis,
et eorum salute per baptismum, *ibid.* 37.

v. De concordia omnibus utili, deque credentium
multiplicatione, *ibid.* 42, in aliis codd. est 44.

IV. De claudo a nativitate, in Christi nomine
curato, deque Petri doctrina qua Judæos confutat,
et cum commiseratione hortatur ut suæ saluti con-
sulant, *cap.* III, 1.

i. Principum sacerdotum cura atque sollicitu-
do ob facti hujus invidiam, eorundemque judicium
de miraculo Petri, itemque Petri testificatio de
gratia et potestate Jesu Christi, *cap.* IV, 1.

ii. De comminatione principum sacerdotum, ju-
bentium ne amplius palam loquerentur in nomine
Jesu, et de apostolorum dimissione, *cap.* IV, 13.

III. Gratiarum actio Ecclesiæ ad Deum de con-
stantia apostolorum in fide, *ibid.* 24.

V. De concordia, et omnium rerum communione
inter fideles, *cap.* IV, 32.

i. In quo de Anania et Sapphira, acerbaque eo-
rum morte, *cap.* V, 1.

VI. Apostolos in carcerem trusos angelus Dei
noctu a vinculis solvit, monens, ut libere Domi-
num prædicarent, *cap.* V, 17. In *Cryptoferratensi*
est 19.

i. In quo narratur, apostolos sequenti die rursus
a sacerdotum principibus captos, fustibusque cæsos,
ea conditione, ne amplius populum docerent, di-
missos fuisse, *ibid.* 27.

ii. Gamalielis vera de apostolis sententia, cum
exemplis nonnullis atque evidentibus probationibus,
ibid. 34.

VII. De septem diaconorum ordinatione, *cap.* VI, 1.

VIII. Judæorum seditio, et calumniæ adversus
Stephanum, ejusque concio de fœdere quod Deus
cum Abraham pepigit, et de duodecim patriarchis,
cap. VI, 8.

i. In quo de fame per Ægypti regnum, de ve-
xatione et agnitione filiorum Jacob, itemque de
nativitate Moysis et Dei apparitione eidem facta in
monte Sina. *Forte cap.* VII, 11.

ii. De egressu filiorum Israel ex Ægypto, et vi-
tuli conflatione usque ad Salomonis tempora et
templi ædificationem. *Forte* 36.

III. Stephani assertio cœlesti gloria Jesu Christi
eidem revelata, quam dum ederet, lapidatus ipse
Stephanus in Domino obdormivit, *ibid.* 53.

IX. De persecutione Ecclesiæ et sepultura Ste-
phani, *cap.* VIII, 1, ab illis verbis: *Facta est, cæl.*

i. Ubi de Philippo apostolo, qui multos in Sa-
maria curavit, *ibidem* 5.

X. De Simone mago, qui cum aliis pluribus cre-
didit, et baptizatus est, *cap.* VIII, 8.

i. Ubi de Petri et Joannis ad eos legatione, et de

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(43) Male hic capiti quarto finis imponitur in OEcumenii editione.

(44) Adverbium εὐσεβῶς ex OEcumenio, Ste-

phano aliisque codd. addidimus.

(45) Stephani editio ἐν τῇ Σαμαρείᾳ.

invocatione sancti Spiritus super eos qui baptizati fuerant, *ibid.*, 14.

XI. Quod non argento, neque hypocritis, sed probis viris sancti Spiritus participes esse per fidem conceditur, *cap.* viii, 18.

i. In quo etiam agitur de Simonis hypocrisi, deque ejusdem objurgatione. *Forte ibid.* 20.

XII. Sanctorum et fidelium salutem Deum prosperum tribuere successum, argumento ex his quæ circa Eunuchum contigerunt desumpto, demonstratur, *cap.* viii, 26.

XIII. De Paulo ad Christi apostolatam a Deo cœlitus vocato, *cap.* ix, 1.

i. Ubi de curatione et baptismo Pauli per Ananiam juxta Dei revelationem, et loquendi libertate qua in synagogis Hebræorum usus fuit: et de ejusdem cum apostolis congressu, Barnabæ opera, *ibid.* 17.

XIV. De Ænea paralytico, Lyddæ per Petrum curato, *cap.* ix, 32.

i. Ubi et de Tabitha viduarum amantissima, quam suis precibus Petrus Joppæ a mortuis suscitavit, *ibid.* 36.

XV. De Cornelio, deque angeli ad eum allocutione, deque iis quæ rursum Petro de gentium vocatione cœlitus dicta sunt, *cap.* x, 1.

i. Ubi Petrus nuntio accersitus, ad Cornelium venit, *Forte* 21.

ii. Repetitio eorum quæ angelus, Cornelium alloquens affirmaverat, *ibid.* 30.

iii. Petrus Christi fidem gentiles astantes docet, et sancti Spiritus super audientes donum descendit; et quomodo baptizati fuerint, qui ex gentibus crediderant, *ibid.* 34.

XVI. Quomodo Petrus deinde singula quæ acta fuerant, apostolis, cum adversus se disceptaretur, narraverit, *cap.* xi, 4.

i. De Barnaba tunc misso ad fratres Antiochiæ degentes, *Forte ibidem* 19.

XVII. Agabi prophetia de futura per universum orbem fame, et de eleemosynis ad fratres qui Hierosolymis degebant, missis, *cap.* xi, 27.

XVIII. Jacobi apostoli interemptio, *cap.* xii, 1.

i. In quo Petrum ab Herode comprehensum fuisse narratur; et quomodo ipsum angelus divino jussu e vinculis eduxerit, et postquam fratres noctu convenisset, clam discesserit. *Forte ibid.* 3.

ii. In quo etiam de custodum punitione, ac de impii Herodis misero infelicisque obitu, narratio continetur. *Forte ibid.* 18.

XIX. Missio Barnabæ et Pauli ad Cyprios jussu divini Spiritus; deque iis quæ adversus Elymam magum in Christi nomine egerunt, *cap.* xiii, 1, in aliis 2.

ἀποστολῆς, καὶ ἐπίκλησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς βαπτισθέντας.

Ὅτι οὐ δι' ἀργυρίου, οὐδὲ ὑποκριταῖς, ἀλλ' ἁγίοις διὰ πίστεως ἢ μετοχῆ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δίδονται.

Ἐν ᾧ τὰ περὶ ὑποκρίσεως, καὶ ἐπιπλήξεως Σιμωνῶνος.

Ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ πιστοῖς εὐδοκῶ ὁ Θεὸς τὴν σωτηρίαν, δῆλον ἐκ τῆς κατὰ τὸν Εὐνοῦχον ὑποθέσεως.

Περὶ τῆς οὐρανόθεν θείας κλήσεως Παύλου εἰς ἀποστολὴν Χριστοῦ.

Ἐν ᾧ περὶ ἰάσεως καὶ βαπτίσματος Παύλου δι' Ἀνανίου κατὰ ἀποκάλυψιν Θεοῦ, παῖρησις τε αὐτοῦ, καὶ συντυχίας, τῆς διὰ Βαρνάβαν πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

Περὶ Αἰνέα παραλυτικοῦ λαθέντος ἐν Αὐδῶν διὰ Πέτρου.

Ἐν ᾧ περὶ Ταβίθᾳ τῆς φιλοχέρου, ἣν ἔγειρεν ἐκ νεκρῶν ὁ Πέτρος διὰ προσευχῆς ἐν Ἰόππῃ.

Περὶ Κορνηλίου, ὅσα τε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος εἶπεν, καὶ ὅσα πάλιν Πέτρῳ (46) οὐρανόθεν περὶ κλήσεως ἐθνῶν ἐβρέθη.

Ἐν ᾧ ὅτι μετασταλὲς ὁ Πέτρος ἦλθεν πρὸς Κορνηλίον.

Ἐπανάληψις ᾧν ὁ ἄγγελος ἐπεμαρτύρησεν, καὶ ὑφηγήσατο αὐτῷ Κορνηλίῳ.

Πέτρος κατήχησις εἰς Χριστὸν, τοῦ τε ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς ἀκούοντας δωρεὰ, καὶ ὅπως ἐβαπτίσθησαν τότε οἱ ἐξ ἐθνῶν πιστεύσαντες.

Ὡς Πέτρος τὰ καθεξῆς, καὶ τὰ ἕκαστα τῶν γεγονότων διηγεῖται τοῖς ἀποστόλοις, διακριθεῖσι πρὸς αὐτόν.

Τὸ τῆνικαδε Βαρνάβαν ἐκπέμψασιν πρὸς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀδελφούς.

Προφητεία Ἀγάθου περὶ λιμοῦ οἰκουμένης, καὶ καρποφορίας πρὸς τοὺς ἐν Ἱερουσαλήμ (47) ἀδελφούς.

Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου κατασφαγή.

Ἐν ᾧ Πέτρος σύλληψις πρὸς Ἡρώδην, ὅπως τε αὐτὸν ἄγγελος θείῳ κελεύσματι ἐξέλιετο τῶν δεσμῶν, καὶ ὁ Πέτρος ἐμφανῆς γενόμενος νύκτωρ τοῖς ἀδελφοῖς ὑπανεχώρησεν.

Ἐν ᾧ περὶ τῆς τῶν φυλάκων κολάσεως, καὶ μετέπειτα περὶ τῆς τοῦ ἀσεβοῦς Ἡρώδου πικρᾶς τε καὶ ὀλεθροῦ καταστροφῆς.

Ἀποστολὴ Βαρνάβα καὶ Παύλου πρὸς τοῦ θεοῦ Πνεύματος εἰς Κύπρον, ὅσα τε εἰργάσαντο ἐν ὄνοματι Χριστοῦ εἰς Ἐλύμαν τὸν μάγον.

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(46) Stephaní editio πρὸς Πέτρον.

(47) Œcumenius, Stephaní editio, et alii antiqui codices Vaticaní habent ἐν Ἀντιοχείᾳ, sed male,

ut ex sacri textus lectione apparet; καρποφορίαν autem eleemosynas vocare videtur Euthalius, quod veluti fructus sint pietatis fidelium.

Παύλου εὐθαλῆς (48) διδασκαλία εἰς Χριστὸν ἐκ τοῦ νόμου καὶ καθεξῆς τῶν προφητῶν, ἱστορικὴ καὶ εὐαγγελικὴ.

Ἐν ᾧ ἐλεγκτικὴ (49) καὶ συλλογιστικὴ.

Περὶ μεταθέσεως τοῦ κηρύγματος εἰς τὰ ἔθνη, διωγμοῦ τε αὐτῶν ἐκεῖ καὶ ἀφίξεως εἰς Ἰκόνιον. deique persecutione quam apud Antiochiam Pisidiæ passi sunt, et de eorum Iconium adventu. *Forte ibidem vers. 44.*

Ὅπως ἐν Ἰκονίῳ κηρύξαντες τὸν Χριστὸν, πολλῶν τε πιστευσάντων, ἐδιώχθησαν οἱ ἀπόστολοι.

Περὶ τοῦ ἐν Λύστροις ἐκ γενετῆς χωλοῦ ἰαθέντος διὰ τῶν ἀποστόλων, διόπερ εἶναί τε θεοὶ καὶ παρ- εἶναι ἔδοξαν (50) τοῖς ἐγχωρίοις. Ἐνθα δὲ καὶ μετ- ἔπειτα λιθάζεται ὁ Παῦλος παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀστυγαιτόνων.

Ὅτι οὐ δεῖ περιτέμνεσθαι τοὺς ἐξ ἔθνῶν πιστεύσαντας, δόγματι καὶ κρίσει τῶν ἀποστόλων.

Ἐν ᾧ ἐπιστολὴ αὐτῶν τῶν ἀποστόλων πρὸς τοὺς ἐξ ἔθνῶν, περὶ τῶν φυλακτέων.

Ἀντιρρήσις Παύλου πρὸς Βαρνάβαν διὰ Μάρκον (51).

Περὶ κατηγήσεως Τιμοθέου, καὶ τῆς κατὰ ἀποκάλυψιν ἀφίξεως Παύλου εἰς Μακεδονίαν.

Ἐν ᾧ περὶ πίστεως καὶ σωτηρίας, τινὸς γυναικὸς Λυδίας.

Περὶ ἰάσεως τῆς πνεῦμα Πύθωνος ἐχούσης παιδίσκης, δι' ἣν τὸν Παῦλον καθείρξαν οἱ δεσπότες.

Περὶ τοῦ συμβάντος ἐκεῖ (52) σεισμοῦ, καὶ θαύματος· καὶ ὅπως πιστεύσας ὁ εἰρκτοφύλαξ, ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἐβαπτίσθη παραχρῆμα (53) πανένστιος.

Ὅτι παρακληθέντες ἐξῆλθον τότε ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου οἱ ἀπόστολοι.

Περὶ στάσεως γενομένης ἐν Θεσσαλονίκῃ τοῦ κηρύγματος ἕνεκεν, φυγῆς τε Παύλου εἰς Βέροϊαν, καὶ καίθεν εἰς Ἀθήνας.

Περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιθωμίου γραφῆς, φιλοσόφου τε κηρύγματος καὶ εὐσεβείας τοῦ Παύλου.

Περὶ Ἀκύλου καὶ Πρισκίλλης, καὶ τῆς Κορινθίων ἀπειθείας, τῆς τε κατὰ πρόγνωσιν ἐπ' αὐτοῖς (54) εὐδοκίας τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθείσης τῷ Παύλῳ.

XX. Elegantissima Pauli ad Judæos allocutio, qua eos Christi divinitatem docet ex lege et prophetis, variaque ex Evangelio atque Veteris Testamenti historiis in medium adducit, *cap. xiii, 16.*

i. In quo varia argumenta, et rationes adversus Judæos, *ibid. 33.*

ii. De transitu ab eisdem tunc temporis facto ad annuntiandam gentibus Christi fidem, neglectis Judæis; deque persecutione quam apud Antiochiam Pisidiæ passi sunt, et de eorum Iconium adventu.

XXI. Quomodo Iconii prædicaverint Christum, cumque multi credidissent, persecutionem ab ejus urbis incolis passi fuerint apostoli, *cap. xiv, 1.*

XXII. De claudio a nativitate qui Lystris per apostolos sanatus est, cujus rei causa incolæ deos ad se venientes Paulum et Barnabam esse putarunt. Ubi etiam postea lapidatur Paulus a Judæis urbi vicinis, *cap. xiv, 7.*

XXIII. Quod non oporteat credentes ex gentibus circumcidi, juxta sententiam et judicium apostolorum, *cap. xv, 1.*

i. In quo eorundem apostolorum litteræ ad eos qui ex gentibus crediderunt, de his quæ observanda erant, continentur, *ibid. vers. 23.*

ii. Altercatio Pauli cum Barnaba propter Marcum, *ibid. 36.*

XXIV. De Timotheo Christi fidem edocto, et Pauli in Macedoniam juxta Dei revelationem adventu, *cap. xv, 41; in aliis xvi, 1,* ab illis verbis, *Et ecce, etc.*

i. In quo de fide ac salute cujusdam mulieris Lydiæ, *ibid. 14.*

ii. De curatione puellæ habentis spiritum Pythonis, cujus rei causa domini Paulum in carcere tradunt. *Forte ibid. 16.*

iii. De terræ motu ac miraculo quod ibi accidit, et quomodo custos carceris, cum eadem nocte credidisset, confestim cum universa familia baptizatus est, *ibid. 23.*

iv. Et quod deprecanti a magistratibus exierint tunc e carcere apostoli, *cap. xvi, 38.*

XXV. De seditione Thessaloniciæ orta ob fidei prædicationem; deque fuga Pauli in Beream, et inde Athenas, *cap. xvii, 1, in Palatino cod. vers. 5.*

XXVI. De aræ inscriptione Athenis a Paulo reperta, et de Pauli pietate, et docta ejusdem concione ad Athenienses de Christi fide, *ibid. 22.*

XXVII. De Aquila et Priscilla, ac de Corinthiorum incredulitate, deque benigna Dei erga ipsos juxta præscientiam suam voluntate, *cap. xviii, 1.*

LAUR. ZACAGNII NOTÆ.

(48) Stephani editio, εὐλαβῆς.

(49) Eadem editio ἐν ᾧ ὅτι καὶ ἐλεγκτικὴ.

(50) Eadem editio εἶναί τε ἔδοξαν θεοὶ καὶ παρεῖναι. Male OEcum. μανῆναι.

(51) Stephanus legit περὶ Μάρκου, ut in Crypto-

fer. et in alio Vaticano codice.

(52) Stephanus, et Vat. codd. ἐκεῖσε.

(53) Stephanus non habet παραχρῆμα.

(54) OEcumenicus ἐπ' αὐτούς.

i. In quo de Crispo archisynagogo, qui cum aliis A quibusdam credidit et baptizatus est, *ibid.* 8.

ii. Seditione Corinthi mota, Paulus clam discessit; cumque venisset Ephesum ac disputasset, inde egressus est. *Fortē ibid.* 12.

iii. De Apollo disertio viro, et in Christi fidem credente, *ibid.* 24.

XXVIII. De baptismo et Spiritus sancti dono per Pauli orationem ab his adepto qui Ephesi crediderant, et de populo a multis morbis curato, *cap.* xix, 1.

i. In quo de filiis Scevæ, et quod non oporteat ad infideles accedere, et ad eos qui se reddiderunt indignos fide, et de actuum suorum confessione a credentibus edita. *Fortē ibid.* 14.

ii. De mota Ephesi seditione a Demetrio fabro B argentario adversus apostolos. *Fortē cap.* xix, 23.

XXIX. Peregrinatio Pauli, in qua etiam narratur mors Eutychi in urbe Troadis, ejusque ad vitam per orationem Pauli revocatio. Monitio ejusdem Pauli ad presbyteros qui erant Ephesi, de recta gregis gubernatione, *cap.* xx, 2.

i. In hoc insuper capite navigatio Pauli ab Epheso Cæsaream usque Palæstinæ describitur, *cap.* xxi, 1.

XXX. Agabi prophetia de his quæ futura erant, ut Paulo Hierosolymis contingerent, *cap.* xxi, 8, ab illis verbis, *Et intrantes*, etc. *Alii codd.* xxi, 10.

XXXI. Admonitio Jacobi ad Paulum de circum- C cisione Judæis non interdicenda, *cap.* xxi, 15. *Alius codex Vat.* xxi, 20.

XXXII. De seditione mota Hierosolymis adversus Paulum, et quomodo ipsum tribunus e populi furore subtraxerit, *cap.* xxi, 27.

i. In quo Pauli ad populum narratio de rebus suis, deque sua ad apostolatam vocatione. *Fortasse ibid.* 40, ab illis verbis, *Et magno silentio*, etc.

ii. Item de his quæ sibi dixit Ananias apud Damascum; deque his quæ Deus sibi aliquando in templo apparens, dixit. *Fortasse cap.* xxii, 12.

iii. Et cum propterea tribuni jussu flagellandus esset Paulus, ubi se Romanum dixisset, dimissus est, *cap.* xxii, 25.

XXXIII. De his quæ Paulus, in Judæorum consensum admissus, dixit et passus est; et de his quæ, optimo consilio usus, egit, *ibid.* 30.

XXXIV. De insidiis a Judæis Paulo intentatis, eorumque indicio a Lysia ad præsidem delato, *cap.* xxiii, 12.

i. In quo narratur transmissio Pauli Cæsaream ad præsidem, cum militibus et tribuni litteris. *Fortasse ibid.* 22.

Ἐν ᾧ περὶ Κρίσπου ἀρχισυναγώγου πιστεύσαντος σὺν ἑτέροις τισὶν καὶ βαπτισθέντος.

Ὅτι στάσεως κινήσεως ἐν Κορίνθῳ, ὁ Παῦλος ὑπανεχώρησεν, ἐλθὼν τε εἰς Ἐφεσον καὶ διαλεχθεὶς ἐξῆλθεν.

Περὶ Ἀπολλῶ ἀνδρὸς λογίου τε καὶ πιστοῦ.

Περὶ βαπτίσματος, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς δοθείσης διὰ προσευχῆς τοῖς ἐν Ἐφέσῳ πιστεύουσιν, καὶ περὶ λάσεως τοῦ λαοῦ.

Ἐν ᾧ περὶ τῶν υἱῶν Σκευᾶ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ προσχωρεῖν (55) ἀπίστοις, καὶ ἀναξίοις τῆς πίστεως γενομένοις, καὶ περὶ ἐξομολογήσεως τῶν πιστευόντων.

Περὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ κινήσεως στάσεως ὑπὸ Δημητρίου τοῦ ἀργυροκόπου κατὰ τῶν ἀποστόλων.

Περίοδος Παύλου ἐν ᾗ τὰ περὶ θανάτου (56), καὶ ἀνακλήσεως Εὐτύχου διὰ προσευχῆς ἐν Τρωάδι· παραίνεσις τε αὐτοῦ ποιμαντικὴ πρὸς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ πρεσβυτέρους.

Ἐν ᾧ παράπλους Παύλου ἀπὸ Ἐφέσου ἄχρι Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης.

Ἀγάθου προφητεία περὶ τῶν συμβησομένων τῷ Παύλῳ ἐν Ἱερουσαλήμ.

Παραίνεσις Ἰακώβου πρὸς Παῦλον περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν κωλύειν Ἑβραίους περιτέμνεσθαι.

Περὶ τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ κατὰ τοῦ Παύλου κινήσεως ἀταξίας, ὅπως τε αὐτὸν ὁ χιλιάρχος τοῦ πλήθους ἐξαιρεῖται.

Ἐν ᾧ Παύλου κατάστασις περὶ ἑαυτοῦ, καὶ τῆς εἰς ἀπόστολον (57) αὐτοῦ κλήσεως.

Περὶ ᾧ ὁ Ἀνανίας εἶπεν πρὸς τὸν Παῦλον ἐν Δαμασκῷ, ὀπτασίας τε καὶ φωνῆς Θεοῦ γενομένης ποτὲ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ.

Ὅτι μέλλων ἐπὶ τούτοις ὁ Παῦλος τύπτεσθαι, D εἰπὼν, ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν, ἀνείθη.

Ὅσα ὁ Παῦλος καταβάς εἰς τὸ συνέδριον ἐπαθέ τε καὶ εἶπε, καὶ εὐθυβόλως ἐπραξε.

Περὶ ἐπιβουλῆς μελετωμένης ὑπὸ Ἰουδαίων κατὰ Παύλου, καὶ μηνύσεως αὐτῆς πρὸς Λυσίαν.

Ἐν ᾧ ὅτι παρεπέμφθη ὁ Παῦλος τῷ ἡγεμόνι εἰς τὴν Καισαρείαν μετὰ στρατιωτῶν καὶ γραμματέων.

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(55) In Stephani editione ἐγχειρεῖν.

(56) Stephani editio ἐν ᾗ περὶ θανάτου.

(57) Œcumenius εἰς ἀποστολήν.

Τερτύλλου περί Παύλου κατηγορία, καὶ αὐτοῦ ἀπολογία ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος.

Περὶ τῆς Φήλικος διαδοχῆς, καὶ τῆς Φήστου προαγωγῆς, τῆς τε ἐπ' αὐτοῦ ἀνακρίσεως Παύλου καὶ ἐφέσεως.

Ἀγρίππου καὶ Βερνίκης παρουσία, καὶ πεῦσις τῶν κατὰ Παῦλον.

Ἐν ᾧ Παύλου ἀπολογία ἐπ' αὐτῶν, περὶ τῆς ἐνόμου (58) θρησκείας αὐτοῦ καὶ κλήσεως εἰς τὸ Εὐαγγέλιον.

Ὡς (59) οὐδὲν ἀδικεῖ Ἰουδαίους ὁ Παῦλος, Ἀγρίππας ἔφη τῷ Φήστῳ.

Πλοῦς Παύλου ἐπὶ Ῥώμην κινδύνων τε πλείστων καὶ μεγίστων ἔμπλεως (60).

Ἐν ᾧ παραίνεσις Παύλου πρὸς τοὺς σὺν αὐτῷ περὶ ἐλπίδος σωτηρίας.

Ναυάγιον Παύλου, ὅπως τε διεσώθησαν εἰς Μελίτην νῆσον, καὶ ὅσα ἐν αὐτῇ ὁ Παῦλος ἐθαυματούργησεν.

Ὅπως ἀπὸ Μελίτης εἰς Ῥώμην κατήντησεν ὁ Παῦλος.

Περὶ διαλέξεως Παύλου τῆς πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ Ἰουδαίους.

Στίχοι ροβ'. Κεφάλαια μὲν τὰ ὅλα μ', τὰ δὲ τοῦτοις ἐπόμενα μη', ἅτινα τὰς σημειώσεις ἔχουσι διὰ κινναθάρως.

Καὶ οὗτοι οἱ ἀριθμοὶ, οὓς εὐρήσεις κειμένους (61) ἐν τῷ τεύχει κατὰ τὸ ὕφος τῆς ἀναγνώσεως μετὰ μ' κεφάλαια, καὶ λ' μαρτυρίας· εἰσὶν δὲ οἱ πάντες λς'.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποίησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε.

Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

Πέτρος δὲ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν.

Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους.

Διὰ δὲ χειρῶν τῶν ἀπαστόλων.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν.

Ἔστησαν δὲ μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

XXXV. Tertulli adversus Paulum accusatio, ejusque defensio apud præsidem, cap. xxiv. 1.

XXXVI. De Felice præsidis munere functo, Festique ad eandem dignitatem promotione; et de Pauli interrogationibus coram ipso habitis, ejusdemque ad Cæsarem appellatione, cap. xxiv, 27.

XXXVII. Agrippæ et Berenices Cæsaream adventus, ubi Agrippa Paulum de suis rebus interrogat, cap. xxv, 15. *Cryptof.* 25.

I. In quo Pauli ad ipsos responsio de legitima religione, et vocatione sua ad Evangelium, cap. xxvi, 1, ab illis verbis, *Tunc Paulus.*

II. Et quod Paulum in nullo Judæos injuria affectisse, Agrippa dixerit Festo. *Fortè ibid.* 31.

XXXVIII. Pauli Romam versus navigatio, plurimis maximisque plena periculis, cap. xxvii, 1.

I. In quo Pauli monitio ad eos qui secum erant, ne de sua salute desperarent, cap. xxvii, 21, ab illis verbis, *Oportebat quidem cæst.*

II. Naufragium Pauli, et quomodo incolumes in Meliten insulam omnes delati sunt, quæve miracula in ea egerit Paulus. *Fortè ibid.* 59, *vel potius* 41.

XXXIX. Quomodo a Melite Romam Paulus pervenerit, cap. xxviii, 2. *Male Cryptof.* 16.

XL. De Pauli allocutionibus ad Judæos Romæ degentes, cap. xxviii, 17.

Versus 172. Capita quidem omnia sunt XL, eorum vero subdivisiones sunt XLVI, eaque cinnabari exarantur.

Et hæc sunt numerorum notæ, quas reperies in codice e regione textus Actuum apostolorum, post XL capitula et triginta testimonia: sunt autem omnes XXXVI.

I. Primum quidem sermonem feci de omnibus, Theophile, cap. i, 1.

II. Et in diebus istis surgens Petrus, cap. i, 15.

III. Et cum compleretur dies Pentecostes, cap. ii, 1.

IV. Petrus autem et Joannes ascendebant in templum, cap. iii, 1.

V. Dimissi autem venerunt ad suos, cap. iv, 23.

VI. Per manus autem apostolorum, cap. v, 12.

VII. In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, cap. vi, 1.

VIII. Statuerunt autem falsos testes, qui dicerent: Homo iste, cap. vii, 13.

LAUR. ZACAGNI NOTÆ.

(58) Stephani editio τῆς ἐν νόμῳ.

(59) Eadem editio καὶ ὡς.

(60) Eadem editio πάμπλεως. Ita etiam codex Cryptoferratensis.

(61) In Vaticanæ bibliothecæ codice Regio-Alexandrino scribitur εὐρησαμένους; sed nos legendum coniecimus εὐρήσεις κειμένους. Quid autem in hac annotatione sibi velit Euthalius, non satis clare

constat. Fortasse numeros istos in codice Cæsariensis bibliothecæ a se repositos, Euthalius in suum exemplar transtulit, ne posteri ignorarent, quo pacto Eusebius apostolorum Actus in privatum usum distinxerit. In codice tamen Regio-Alexandrino, ut et alia nonnulla hujus generis, ita et has numerorum notas librarius ad oram textus Actuum apostolorum scribere neglexit.

IX. Saulus autem adhuc spirans minarum et cædis, *cap. ix, 1.*

X. Ecclesia quidem per totam Judæam, *cap. ix, 31.*

XI. Factum est autem ut dies multos moraretur in Joppe apud Simonem quemdam, *cap. ix, 43.*

XII. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione, quæ facta fuerat, *cap. xi, 19.*

XIII. Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, *cap. xii, 1.*

XIV. Verbum autem Dei crescebat et multiplicabatur, *ibid. 24.*

XV. Et cum a Papho navigasset Paulus, *cap. xiii, 13.*

XVI. Factum est autem Iconii, ut simul introirent, *cap. xiv, 1.*

XVII. Transeuntesque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam, *ibid. 23.*

XVIII. Paulus autem, electo Sila, profectus est, *cap. xv, 40.*

XIX. Cum autem perambulassent Amphipolim, *cap. xvii, 1.*

XX. Paulus autem cum Athenis eos exspectaret, *ibid. 16.*

XXI. Post hæc egressus ab Athenis, *cap. xviii, 1.*

XXII. Paulus vero cum adhuc permansisset dies multos, *ibid. 18.*

XXIII. Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, *cap. xix, 1.*

XXIV. Cum autem perambulasset partes illas, *cap. xx, 2.*

XXV. Nos autem ascendentes navim, navigavimus, *cap. 13.*

XXVI. Cum autem factum esset, ut navigaremus abstracti ab eis, *cap. xxi, 1.*

XXVII. Post dies autem istos præparati, *cap. 45.*

XXVIII. Postera autem die volens scire diligentius, *cap. xxii, 30.*

XXIX. Audiens autem filius sororis Pauli insidias, *cap. xxiii, 16.*

XXX. Post quinque autem dies descendit sacerdos Ananias, *cap. xxiv, 1.*

XXXI. Respondit autem Paulus, annuente ipsi præside, *ibid. 10.*

XXXII. Biennio autem expleto, accepit successorem Felix, *ibid. 27.*

XXXIII. Et cum dies plures transacti essent, *cap. xxv, 13.*

XXIV. Altera autem die, cum ingressus esset Agrippa, *ibid. vers. 23.*

XXXV. Ut autem iudicatum est navigare nos in Italianam, *cap. xxvii, vers. 1.*

XXXVI. Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina, quæ in insula hiemaverat, *cap. xxviii, vers. 11.*

Omnes simul numeri xxxvi, versus xl.

Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου.

Ἡ μὲν οὖν Ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας.

Ἐγένετο δὲ αὐτῷ καὶ ἡμέρας ἱκανὰς μέναι ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σιμωνί.

Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώδης.

Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ῥύξανεν καὶ ἐπλήθυνεν.

Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ Παῦλον.

Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν.

Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν, ἦλθον εἰς τὴν Παμφυλίαν.

Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν, ἐξῆλθεν.

Περιοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν.

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦ τοῦ Παύλου.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι.

Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ἡμεῖς δὲ προσελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας.

Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐπισκευασάμενοι.

Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γινῶναι τὸ ἀσφαλές.

Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέδραν.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἱερεὺς Ἀναγίας.

Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος.

Διετίας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φηλιξ.

Ἡμερῶν δὲ πλείονων διαγενομένων.

Τῇ δὲ ἐπαύριον εἰσελθόντος τοῦ Ἀγρίππα.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ, παρακεχειμαχότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρινῷ.

Ὁμοῦ ἀριθμοὶ λς'. στίχοι μ'.